

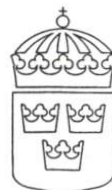
Riksdagens protokoll

1991/92:69

Tisdagen den 25 februari

Kl. 14.00–16.33

18.00–19.09

Protokoll
1991/92:69

Anmälan om ny ordförande i arbetsmarknadsutskottet

Svar på frågor

Talmannen anmälde att arbetsmarknadsutskottet till ny ordförande efter Mona Sahlin utsett *Ingela Thalén* (s).

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 18 och 19 februari.

2 § Svar på fråga 1991/92:413 om Waldorfskolorna

Anf. 1 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Berit Löfstedt har frågat mig om regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag om "överlevnadsbidrag" till Waldorfskolorna i avvaktan på att det nya statsbidragssystemet för de fristående skolorna träder i kraft.

Riksdagen beslöt i juni förra året, på förslag av utbildningsutskottet i betänkande nr 21, om ett särskilt bidrag på 5 milj.kr. till fem Waldorfskolor för budgetåret 1990/91. Syftet med bidraget var att sanera skolornas ekonomi t.o.m. juni månad 1991. Statsbidraget för innevarande budgetår har höjts med hela 32 % i förhållande till bidraget för föregående budgetår.

Regeringen har den 5 december 1991 avslagit en begäran från Riksföreningen för Waldorfpedagogik om saneringsbidrag för 1991/92 på sammanlagt 35 milj.kr. I rådande samhällsekonomiska läge, och med tanke på den kraftiga reguljära ökningen av bidraget, avser jag inte att föreslå något extra bidrag för 1991/92 – detta inte minst med tanke på riksdagens uttalade syfte med saneringsbidrag t.o.m. juni 1991.

Anf. 2 BERIT LÖFSTEDT (s):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet Ask för svaret på min fråga.

Frågan är naturligtvis föranledd av det faktum, att när riksdagen förra året behandlade frågorna om pengar till friskolor, och då särskilt till Waldorfskolorna, förekom borgerliga reservationer till förmån för att man skulle anslå pengar tidigare än vad som angavs i riksdagsbeslutet. Det skulle alltså ske

en överbrygning mellan det statsbidrag som kommer att gälla från 1992 och den situation som nu råder. Nu fanns inga extra pengar reserverade i vare sig tilläggsbudgeten eller budgetpropositionen.

Vad skall nu dessa skolor tro? Det kan ju tänkas att de nu avsåg att lösa in de växlar som fanns med i reservationerna.

Anf. 3 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag har i samtal med representanter för Waldorfskolorna varit tydlig angående de ekonomiska bekymmer som finns. Statsbidragen har höjts. De flesta kommuner som dessa skolor finns i har också höjt sina anslag.

Skolorna får försöka klara sig med de bidragen. Jag är mycket väl medveten om att dessa skolor har ekonomiska bekymmer. Men saneringsbidraget borde ha kunnat rätta till en del. Jag hoppas verkligen att dessa frågor kan lösas.

Anf. 4 BERIT LÖFSTEDT (s):

Fru talman! Representanterna för Waldorfskolorna, och även andra fristående skolor, hade nog tänkt sig att det med en borgerlig regering skulle ticka ut pengar och att problemen inför framtiden skulle lösas.

Det är från denna utgångspunkt jag undrar hur det skall bli med finansieringen. Några av dessa skolor har ordentligt besvärliga problem – de rent av hänger på gårdsgården.

Anf. 5 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag hoppas verkligen att inte någon uppfattade de borgerliga partierna som om vi skulle idka brandkårsuttryckningar här och där. Det väsentliga när det gäller de fristående skolorna är att vi skall lägga fram en proposition, där vi har för avsikt att följa riksdagens beslut. Det innebär att offentliga och fristående skolor skall behandlas likvärdigt ekonomiskt.

Det är klart att man kan tycka att saker skall gå mycket snabbare. Men vi har i regeringen successivt försökt att se till att det går att klara av mellanperioden. Det är ändå principbesluten om förändringar som är det centrala och det som de stora vallöften har gällt.

Anf. 6 BERIT LÖFSTEDT (s):

Fru talman! Riksdagen fattade redan i fjol ett principbeslut om hur beräkningsgrunderna skulle se ut. Innevarande budgetår lever vi på den budget som fastställdes i fjol. Det är inte något speciellt. Jag förmodar att de skolor som nu är aktuella trodde att det skulle komma extra pengar.

Anf. 7 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Det har delvis kommit pengar på det kommunala planet. Det var ju borgerliga segrar även där. Kommunerna har ju en annan budget än statsmakterna.

När det gäller det statliga anslaget har regeringen lagt fram förslag som innebär ökningarna osv. Jag har inget dåligt samvete – om nu någon skulle tro det – när det gäller de fristående skolorna. Däremot är jag bekymrad över

att det finns enstaka fristående skolor, vars ekonomi är så dålig att de har uppenbara bekymmer att klara mellanperioden. Men det är svårt att plocka in extra pengar och sedan bara dela ut dem.

Nu försöker vi lösa frågan och få fram ett rättfärdigt fördelningssystem rakt över. Det får riksdagen ta ställning till. Det är alldeles riktigt, som Berit Löfstedt säger, att riksdagen fattade beslut förra året. Men det var ett principuttalande, och det ålägger tyvärr inte kommunerna att göra det riksdagen vill att kommunerna skall göra. Då måste det komma en proposition, och vi har arbetat snabbt med den. Den läggs fram i mars.

Anf. 8 BERIT LÖFSTEDT (s):

Fru talman! Vi får väl se, fru Ask, om riksdagen måste göra en brandkårsuttryckning till våren för några av skolorna. Det var det riksdagen fick göra i fjol.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1991/92:417 om nordiska frågor i läroplanskommittén

Anf. 9 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Berit Oscarsson har frågat mig om jag avser att ge läroplanskommittén i uppdrag att även behandla de nordiska frågorna i det fortsatta arbetet.

Till att börja med vill jag säga att jag delar Berit Oscarssons syn på betydelsen av att skolan förmedlar kunskaper om det nordiska kulturarvet, de nordiska språken och det nordiska samarbetet.

I regeringsdeklarationen slås det fast att det nordiska samarbetet måste utvecklas samt att det finns förutsättningar för att på nytt stärka samhörigheten och samarbetet mellan de nordiska länderna. Detta gäller inom många olika områden, där t.ex. skolan utgör ett viktigt område.

Den ökande internationaliseringen gör att det blir alltmer angeläget att förmedla och stärka det nordiska kulturarvet och den nordiska samhörigheten. I budgetpropositionen framhålls kulturarvets växande betydelse i en föränderlig värld.

I direktiven till läroplanskommittén betonas vikten av att förstärka skolans undervisning av det gemensamma europeiska kulturarvet. Det anges också att frågan om förståelse och respekt för såväl inhemska minoriteter som andra folks kulturarv skall genomsyra undervisningen samt att sådana frågor som t.ex. kulturarv och internationalisering skall ingå i kursplanerna för flera ämnen. I direktiven anges dessutom att läroplanskommittén i sitt arbete bl.a. skall utgå från nu gällande läroplaner. I dessa ingår olika frågor som rör de nordiska länderna.

Jag förutsätter således att frågor som rör nordiska spörsmål kommer att bli väl tillgodosedda i det förslag som läroplanskommittén kommer att avge.

Prot. 1991/92:69
25 februari 1992

Svar på frågor

Svar på frågor

Anf. 10 BERIT OSCARSSON (s):

Fru talman! Tack för svaret.

Det gläder mig att vi har en gemensam åsikt om just vikten av att skolan förmedlar kunskaper om det nordiska kulturarvet, de nordiska språken och det nordiska samarbetet. I framtiden kommer detta att bli ännu viktigare, precis som Beatrice Ask säger, med den ökade internationaliseringen och ett integrerat Europa.

De kunskaper om Norden som elever kan få i skolan blir inte heller mindre viktiga med tanke på Sveriges närmande till Europeiska gemenskapen. Norden kommer säkert att där bli en betydelsefull region i Europa. Det är därför viktigt att den svenska skolan förmedlar kunskaper om just Norden.

Det finns ett Helsingforsavtal med en överenskommelse där bl.a. följande står: "I vart och ett av de nordiska länderna skall undervisning och utbildning i skolorna i lämplig omfattning innefatta undervisning i övriga länders språk, samt rörande deras kultur och allmänna samhällsförhållanden."

Det är alltså viktigt att läroplanskommittén i sitt fortsatta arbete tar hänsyn till den överenskommelse som finns mellan de nordiska länderna.

Jag vill fråga Beatrice Ask om jag kan tolka hennes svar på min fråga på det sättet att läroplanskommittén skall behandla just de nordiska frågorna i sitt fortsatta arbete, trots att det inte står något om det i de nya direktiven.

Anf. 11 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Svaret på den frågan är ja. I svaret har jag försökt reda ut att jag tycker att detta finns med i direktiven även om det inte explicit står Norden på något ställe.

Jag ser också fram emot en utvärdering som Föreningen Norden har gjort om skolundervisningen och annat. Och jag har fått intrycket att det kommer att vara en ganska omfattande utvärdering, som jag tror kommer att utgöra ett ganska bra underlag för de diskussioner som vi måste föra om läroplansarbetet.

När jag träffade Föreningen Nordens representanter för någon månad sedan, var en av läroplanskommitténs ledamöter närvarande. Jag utgår därför från att dessa frågor finns med på dagordningen, vilket jag tycker är mycket viktigt.

Anf. 12 BERIT OSCARSSON (s):

Fru talman! Jag har just tagit del av Föreningen Nordens undersökning och sett att det i dag inte är så särskilt välbeställt med det nordiska innehållet i våra läromedel och det utrymme som de nordiska frågorna får. Bl.a. såg jag att man har kommit fram till att de nordiska frågorna inte får någon framskjuten plats på mellanstadiet. Norden ses endast som ett samlingsbegrepp för fem geografiska länder. Och läromedlen som man har på mellanstadiet behandlar mer den fina naturen och problemen med ett kallt klimat än frågorna i Helsingforssamtalet om kulturgemenskap, ursprung och den nordiska traditionen. Det är alltså mycket viktigt att det nu sker en förbättring på denna front. När läroplanskommitténs förslag läggs fram hoppas jag att det finns ett stort utrymme för Norden, eftersom det är viktigt i framtiden.

Fru talman! Jag tror att det är precis på det sättet som antyds i denna undersökning – jag har emellertid inte fått den än – att vi inte kan vara särskilt nöjda med de resultat som uppnås i dag. Detta är beklagligt, eftersom jag tyvärr tror att vi har en del bekymmer på grund av att vi är dåliga eller har varit litet försiktiga när det har gällt att lägga grunden till kunskaper om vårt eget kulturarv. Då är det mycket som är gemensamt med det nordiska. Vi måste därför tänka till i detta sammanhang för att förbättra detta.

I förarbetena till denna utredning lär det ha ställts en fråga till eleverna om vad de kunde om Norge och var de hade lärt sig detta. Det visade sig att de allra flesta ansåg att de hade lärt sig mest i TV 3:s program med Robert Aschberg och Elisabet Granneman. Detta säger en del om att man inom skolan måste bli betydligt bättre och göra denna undervisning betydligt mer spännande. Det är nämligen spännande att studera vad som händer i Norden.

Fru talman! Mycket av det som sker i skolan i dag är beroende av lärarnas engagemang. Det är därför viktigt att alla hinder tas bort och att skolan uppmuntras att tala mer om Norden.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1991/92:400 om konventioner gällande vårdnad om barn

Fru talman! Marianne Jönsson har frågat mig på vilket sätt jag ämnar verka för att fler länder biträder Haagkonventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn och Europarådskonventionen om erkännande och verkställighet när det gäller vårdnad om barn.

Frågan gäller två konventioner till vilka Sverige anslutit sig år 1989. Båda konventionerna syftar till att komma till rätta med olovliga bortföranden av barn. Detta är ett problem som kommit att uppmärksammas både här hemma och internationellt. Man kan här skilja mellan två olika fall.

I det ena fallet tar en förälder utan lov med sig sitt barn till ett annat land. I det andra fallet håller en förälder utan lov kvar barnet i ett annat land efter utgången av en umgängestid eller efter det att en domstol bestämt att den andra föräldern skall ha vårdnaden om barnet. I båda fallen är syftet att hindra den andra föräldern från att ha vårdnad om barnet.

Konventionerna innebär att staterna skall samarbeta. På svensk sida kan vi alltså räkna med hjälp från andra länder med att få tillbaka barn som förts bort från Sverige. På samma sätt måste vi vara beredda att hjälpa andra länder med att återföra barn som olovligen har förts till Sverige. Vi får inte glömma bort att det faktiskt också förekommer sådana fall.

Den ena konventionen är en Europarådskonvention. Enligt den kan avgöranden om vårdnad eller umgänge med barn som har meddelats i en konven-

tionsstat erkännas och verkställas i Sverige. På samma sätt kan sådana svenska avgöranden få verkan i de andra konventionsländerna.

Den andra konventionen, den som kallas Haagkonventionen, innebär att det blivit möjligt att få ett barn återfört från en konventionsstat till en annan. En förutsättning är att barnet vid bortförandet har sitt hemvist i konventionsstaten i fråga eller att det olovligt hållits kvar i en konventionsstat.

Båda konventionerna har införlivats med svensk rättsordning. Reglerna finns i 1989 års lag om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och överflyttning av barn.

Marianne Jönssons fråga gäller alltså på vilket sätt jag ämnar verka för att ännu ej anslutna länder i exempelvis Asien och Afrika biträder dessa båda konventioner.

Låt mig först få redogöra för vad som gäller för anslutning till de olika konventionerna. Europarådskonventionen är öppen för Europarådets medlemsstater. Europarådets ministerkommitté kan dessutom inbjuda andra stater att ansluta sig till konventionen. Beslut om detta fattas av ministerkommittén.

Haagkonventionen är öppen för de stater som var medlemmar i Haagkonventionen för internationell privaträtt vid tidpunkten för dess fjortonde session. Till dessa hör bl.a. följande länder i Afrika och Asien: Egypten, Israel och Turkiet. Av dessa har Israel anslutit sig till konventionen.

Varje annan stat kan i och för sig ansluta sig till konventionen, men en sådan anslutning får verkan endast i förhållande till de konventionsstater som förklarat sig godta denna anslutning. Initiativet till en anslutning måste givetvis komma från den stat som önskar ansluta sig till konventionen.

Jag kan försäkra att vi, när tillfälle ges, undersöker möjligheterna att få till stånd överenskommelser med länder som inte anslutit sig till konventionerna. Ett avtal förutsätter emellertid att båda parter har en önskan att samarbeta på villkor som båda kan acceptera.

För att avtal av det här slaget sedan skall fungera krävs också *ömsesidiga* ansträngningar. Detta innebär bl.a. att vi i Sverige måste vara beredda att sända barn som olovligt förts hit tillbaka till det andra landet och att erkänna det andra landets domar och beslut när det gäller vårdnad och umgänge. Tillämpningen av vår egen lagstiftning har visat sig ge problem för svenska myndigheter. Vi har inte alltid lätt att leva upp till våra egna konventionsåtaganden i fall där barn olovligt förts till Sverige. En översyn av vår lagstiftning i detta avseende pågår i justitiedepartementet.

Till sist kan jag nämna att Sverige i höstas till ett muslimskt land överlämnade ett förslag till ett bilateralt avtal som i huvudsak överensstämmer med Haagkonventionen, men landet i fråga ansåg sig tyvärr inte kunna acceptera det svenska avtalsutkastet. Vi avser dock att ta upp frågan igen längre fram.

Anf. 16 MARIANNE JÖNSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för ett mycket utförligt svar på min fråga. Det gäller en sak som vi har tagit upp här i riksdagen tidigare. För knappt ett år sedan debatterade vi vid en interpellationsdebatt med utrikesministerns företrädare, Sten Andersson, dessa mycket svåra frågor.

Twister om barn är mycket svåra att lösa. Det är svårt i det egna landet,

men det är särskilt komplicerat när det gäller främmande länder och internationella avtal. Det är därför som jag har ställt denna fråga.

Jag förstår att det är mycket svårt att komma till rätta med detta. Det svaret fick jag även i fjol. Men jag har för avsikt att fråga statsrådet ytterligare om de bilaterala avtalen. Sten Andersson nämnde nämligen vid debatten i fjol att man i Frankrike hade lyckats få till stånd ett avtal med Algeriet. Jag vill fråga statsrådet om bilaterala avtal med olika länder är en väg som man kommer att fortsätta att gå.

Prot. 1991/92:69
25 februari 1992

Svar på frågor

Anf. 17 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Detta är någonting som vi, som jag tidigare nämnde, har försökt i ett fall. Det är naturligtvis ett arbete som kommer att fortsätta. Jag har bl. a. på grund av Marianne Jönssons fråga haft möjlighet att informera mig om arbetet i departementet. Jag har kunnat konstatera, vilket gläder också mig, att det pågår ett omfattande arbete, och det finns en särskild handläggare som arbetar med dessa frågor.

Utrikesdepartementet är inkopplat även här hemma. När det gäller Haagkonventionen är utrikesdepartementet den myndighet som arbetar med dessa frågor. I fråga om länder som inte är anslutna till konventionen, lägger utlandsmyndigheterna ofta ner ett stort arbete på de olika fallen. Min egen bedömning är att utrikesdepartementet arbetar mycket seriöst med dessa svåra frågor.

Anf. 18 MARIANNE JÖNSSON (c):

Fru talman! Jag är mycket tacksam för svaret. Det är flera med mig som har engagerat sig i dessa frågor. Det kommer att bli en interpellationsdebatt här i kammaren med justitieministern den 12 mars. Vi önskar ju en straffskärpning.

Jag vill fråga utrikesministern hur hon ser på en straffskärpning. Skulle det kanske underlätta att det träffas avtal med dessa länder? Som vi ser det krävs det en ömsesidig önskan att skriva under en konvention. Hur skall man närma sig problemet när någon önskan inte finns?

Anf. 19 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag skall inte föregripa interpellationsdebatten, men också jag har naturligtvis följt tidningsdebatten i den här frågan. Det är många som har uttalat sig för att en straffskärpning vore en väg att gå.

Det är mycket viktigt att vi fortsätter att föra en dialog med dessa länder, men det är svårt. I många av icke-konventionsländerna har man en annan religiös uppfattning med en annan samhällssyn. Det gör att det ofta är svårt att nå fram, men vi arbetar vidare. Av den statistik jag har fått framgår alldeles klart att uppkläringen i de länder som är med i Haagkonventionen fungerar på ett helt annat sätt än i de länder som är icke-konventionsländer.

Anf. 20 MARIANNE JÖNSSON (c):

Fru talman! Jag är mycket tacksam för statsrådets inställning och för det arbete som pågår. Vi ser på denna fråga med stort allvar liksom man gör på regeringsnivå. Att olovligt föra bort ett barn till främmande länder med

främmande kultur innebär djupa tragedier för dem det berör. Det är mycket viktigt och välmotiverat att man på alla sätt försöker understödja och hjälpa dem som berörs. Jag tackar än en gång för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på frågorna 1991/92:412 och 425 om sanktionerna mot Sydafrika

Anf. 21 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Hans Göran Franck har frågat mig vilka kommentarer jag har till uppgifterna om hävande av sanktionerna mot Sydafrika och vilket uppdrag som har lämnats till riksdagsledamöterna.

Karl-Göran Biörsmark har frågat mig om jag avser att ta några initiativ för att förändra den nuvarande svenska sanktionspolitiken gentemot Sydafrika innan en övergångsregering med representanter för den svarta befolkningen trätt till.

Jag väljer att besvara de båda frågorna i ett sammanhang.

Fru talman! Regeringen beslöt den 14 november att ge en parlamentarisk delegation i uppdrag att besöka Sydafrika för att genom samtal och kontakter med företrädare för ett brett spektrum av det sydafrikanska samhället ge regeringen ett fördjupat underlag för bedömningen av om och när förändringar av den svenska Sydafrikapolitiken kan och bör göras.

Denna delegation har nyligen återvänt, och jag har fått en muntlig preliminär rapport från delegationens ordförande, riksdagsman Hadar Cars.

Delegationen kommer inom kort att avge en rapport till regeringen med förslag till åtgärder som delegationen finner lämpliga. Jag vill inte här föregripa delegationens förslag och de överväganden som regeringen med anledning härav kommer att göra.

Anf. 22 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

Det har under den svenska riksdagsdelegationens vistelse i Sydafrika enligt uppgift förekommit uttalanden som varit ägnade att skapa oro både inom antiapartheidrörelsen i Sydafrika och i Sverige. Efter den svenska delegationens besök skriver det sydafrikanska kyrkorådets generalsekreterare Frank Chikane att "man inte kan garantera att förändringarna är oåterkalleliga förrän det finns en övergångsregering eller ett annat acceptabelt övergångsarrangemang på plats".

Chikane har vidare framhållit att omvärldens påtryckningar är absolut nödvändiga för att garantera att förhandlingsprocessen uppnår sitt syfte, nämligen avskaffande av apartheid. Liknande uttalanden har gjorts av den sydafrikanska fackföreningsrörelsen och ANC.

Det bör emellertid poängteras att en seger för nationalistregeringen i den kommande folkomröstningen inte garanterar en övergång till ett demokratiskt Sydafrika utan apartheid. Något förslag till en ny demokratisk konstitution finns ännu inte.

Även om man kan påvisa positiva drag i den sydafrikanska utvecklingen finns det ännu inte klara belägg för djupgående och oåterkalleliga förändringar i Sydafrika. Trots att ett flertal raslagar avskaffats finns ett tjugotal kvar.

Från socialdemokratisk sida anser vi att sanktionerna inte bör upphävas förrän en bred övergångsregering kommit till makten. En sådan regering bör ha som uttalat mål att upphäva apartheid och skapa ett verkligt demokratiskt Sydafrika. Först när en sådan regering kontrollerar polis, militär och valapparat kan situationen kallas oåterkallelig.

Anf. 23 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! De tidningsrubriker som har förekommit under de senaste dagarna har naturligtvis oroat en del och rest några frågor. Jag har därför ställt den fråga till utrikesministern som besvaras i dag.

"Sanktionerna ska hävas", "Regeringen väntas föreslå ny Sydafrikapolitik från halvårsskiftet" och "Vinner de Klerk hävs sanktioner" är några av de rubriker som förekommit i Dagens Nyheter. Nu vet vi att tidningsrubriker är en sak och fakta ibland en annan. Det är därför som jag har ställt min fråga till utrikesministern mycket konkret: Avser utrikesministern ta något initiativ för att förändra den nuvarande svenska sanktionspolitiken gentemot Sydafrika innan en övergångsregering med representanter för den svarta befolkningen trätt i kraft?

Det är som sagt en mycket konkret fråga, och den borde därför också kunna besvaras med ja eller nej. Skall vi invänta en övergångsregering eller inte? Vilken är utrikesministerns inställning till detta?

Jag vill påminna utrikesministern om att utrikesutskottet så sent som för knappt ett år sedan skrev följande:

"Avgörande för om sanktionerna kan lyftas bör vara faktiska och konkreta steg och åtgärder, som är djupgående och oåterkalleliga, för avskaffande av apartheidsystemet. Ännu har inte erforderliga åtgärder i det hänseendet vidtagits." Menar utrikesministern att dessa nya signaler är tillräckliga?

Vidare skrev utskottet: "Bland dessa faktorer utgör den demokratiska rörelsens inkl. ANCs syn ett självklart element." Vi vet att ANC inte backar upp detta, utan vill vänta på en övergångsregering. Vad är utrikesministerns kommentar till det?

Anf. 24 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag vill gärna svara ja när Karl-Göran Biörsmark mycket konkret frågar mig om jag avser att ta några initiativ. Det finns anledning att säga att riksdagsdelegationen till Sydafrika i sig är ett initiativ. Det jag så att säga i efterhand är tillfredsställd med är det mandat som jag gav denna riksdagsdelegation. Där står mycket klart uttryckt att det är utvecklingen i Sydafrika som är avgörande.

Det vi nu under de senaste dagarna har fått bevittna är en dramatisk utveckling i Sydafrika. Man får ändå beteckna de Klerk som en av reformkrafterna. Det är en mycket beklaglig följd av valresultatet. Samtidigt är det i sig ett dramatiskt initiativ att man nu avser att genomföra en folkomröstning inom den vita befolkningen.

Detta är ändå i sig en händelseutveckling som är ganska dramatisk. Enligt min mening finns det all anledning för oss alla att klart uttrycka vårt stöd och vår förhoppning att det i denna folkomröstning blir en kraftig majoritet för reformpolitiken. Skulle det gå så väl att det blir detta, är det min tro och min förhoppning att det kommer att påskynda processen i demokratisk riktning. Om det blir ett sådant resultat, vilket väl ingen av oss riktigt vågar förutspå, måste det ju innebära att man i de kommande diskussionerna inom ramen för CODESA kommer att få en mycket fastare grund att stå på. Därför vill jag inte före folkomröstningen binda mig för hur regeringen skall agera och diskutera. Först skall vi ha rapporten. Den har vi inte fått. Sedan tycker jag att det finns all anledning att avvakta folkomröstningen med den mycket klara markeringen från svensk sida att vi står bakom reformpolitiken och ett demokratiskt Sydafrika.

Anf. 25 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag har ju haft en diskussion tidigare med utrikesministern, och då gjorde utrikesministern ett principiellt viktigt ställningstagande som jag kunde instämma i: att det skulle vara en garanterat demokratisk utveckling och att den skulle vara oåterkallelig. Jag undrar om utrikesministern har haft anledning att göra någon ändring beträffande de ställningstaganden som utrikesministern gjorde den gången.

Nu tycker jag att det är viktigt att konstatera att utrikesministern säger att vi skall avvakta utgången av folkomröstningen. Det är ju en sak. Även om valutgången skulle resultera i en majoritet för regeringen och nationalistpartiet, blir kanske utvecklingen inte den som man har hoppats på. Därför vill jag fråga hur utrikesministern ser på situationen om det händer flera allvarliga saker, sådant som redan har hänt. 2 500 människor dödades förra året.

Anf. 26 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Utrikesministern sade att det var ett initiativ i sig när delegationen åkte ned. Det var det, men det var inte det som jag frågade om. Jag frågade om utrikesministern avser att ta några initiativ för att ändra den nuvarande svenska sanktionspolitiken. Om detta är ett initiativ i den riktningen och att delegationen skall utgöra underlag för en förändring, är det naturligtvis intressant att veta vad förändringen kommer att bestå i. Jag förstår att utrikesministern vill vänta på rapporten. Jag är själv mycket nyfiken på att få läsa den och se vad den innehåller.

Naturligtvis hoppas vi alla på en kraftig majoritet för de Klerk, men därmed är ju inte saken klar. Min fråga kvarstår, och den är som sagt mycket konkret: Ämnar utrikesministern vänta på en övergångsregering?

Anf. 27 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Till Hans-Göran Franck: Jag har ingen anledning att ändra mina tidigare principiella uttalanden. Sedan menar jag att folkomröstningen naturligtvis blir på både gott och ont. Vi får hoppas att den blir på gott och att den kommer att bli av mycket stor betydelse för den fortsatta utvecklingen i Sydafrika. Jag tror att vi åtminstone kan vara eniga om att den kommer att ha mycket stor betydelse för den fortsatta utvecklingen. Delegationens rap-

port kommer säkert att innebära att vi får en fortlöpande diskussion i de här frågorna. Nu står vi ju här och diskuterar.

Jag ser dock ingen möjlighet att göra några ytterligare konkreta ställningstaganden, innan folkomröstningen har ägt rum. Regeringen kommer nog inte att vidta några åtgärder förrän folkomröstningen har skett. Det är alldeles klart att man måste avvakta folkomröstningen. Jag är dock inte beredd att, som Karl-Göran Biörsmark vill, binda mig för att vänta när det gäller en övergångsregering. Det får vi se. Vi får hålla den frågan öppen, och självfallet skall vi föra en dialog om detta.

Prot. 1991/92:69
25 februari 1992

Svar på frågor

Anf. 28 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Det är en mycket samstämmig uppfattning inom ANC, fackföreningsrörelsen COSATU och kyrkorådet, som representerar inte mindre än 12 miljoner människor i Sydafrika. Alla säger att en övergångsregering är nödvändig för att man skall kunna räkna med att utvecklingen är oåterkallelig. När det gäller oåterkalleligheten är utrikesministern och jag överens, men det kan ju oroa något om utrikesministern inte håller med om att det finns ett behov av en övergångsregering som verkligen säkrar den demokratiska utvecklingen. Hur skulle detta annars kunna ske? Andra arrangemang skulle naturligtvis vara möjliga, men det är svårt att finna något som gör att man kan vara säker på att det blir oåterkalleligt.

Anf. 29 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Jag är faktiskt litet orolig med anledning av utrikesministerns formulering: att det här med övergångsregering är en öppen fråga. Jag trodde ändå att det var ett fundament, innan vi gör en förändring i sanktionspolitiken, eftersom – som jag sade tidigare – utrikesutskottet förra året enhälligt konstaterade att det här ingår i den demokratiska rörelsens, även ANC:s, syn och är ett självklart element. ANC anser att en övergångsregering måste komma till stånd, innan sanktionspolitiken ändras. Som jag ser det finns det en diskrepans mellan tolkningarna. ANC och andra krafter vill ha den här övergångsregeringen som ett solitt fundament, innan man rekommenderar en förändring av sanktionspolitiken.

Anf. 30 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag noterar självfallet vad både Karl-Göran Biörsmark och Hans Göran Franck säger. Ärligt talat tycker jag att delegationens mandat var ganska förutseende när delegationen åkte till Sydafrika. Det är också av ett visst värde att hålla frågan öppen tills vi får se resultatet av folkomröstningen, tills vi får se om det blir som vi hoppas, hur snabb utvecklingen i demokratisk riktning blir och vilka steg som då tas. Detta tycker jag ändå att vi skall ha ögonen öppna för.

Anf. 31 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Det är klart att folkomröstningen har betydelse. Det kan bli både en positiv och en negativ betydelse. Dessutom har ju de Klerk tagit det drastiska steget att förklara att han t.o.m. skulle avgå om folkomröstningen bland de vita ger det önskade resultatet. Hela hans utspel har kritiserats i

Sydafrika, liksom på det internationella planet. Därför tycker jag att det är mycket viktigt för mig att till slut framhålla att Sverige spelar en stor roll för anti-apartheidrörelsen och den demokratiska rörelsen i Sydafrika. Det är mycket viktigt att det inte görs några förhastade ställningstaganden. Även om jag tycker att utrikesministern kunde ha varit mer bestämd i sitt svar, hoppas jag att den nämnda ståndpunkten skall gälla.

Anf. 32 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Folkomröstningen är någonting som kom upp på scenen för bara några dagar sedan. Den fanns inte alls med i bilden när delegationen fick uppdraget att åka till Sydafrika. Den negativa utvecklingen tvingade ju fram folkomröstningen. Detta visar hur labilt läget är och hur snabbt man kastas från det ena till det andra. Som jag sade tidigare löser inte folkomröstningen något problem. Vi välkomnar naturligtvis ett kraftigt stöd för de Klerk i folkomröstningen den 17 mars. Men sedan fortsätter arbetet, och det finns mycket kvar att uträtta, innan man är framme vid den punkt då man kan säga att utvecklingen är oåterkallelig.

Jag menar att ett fundament för den utvecklingen skulle vara en övergångsregering. Jag har flera organisationer bakom mig som stödjer den uppfattningen. Vi har nämnt dem tidigare här. Det vore lyckligt om vi fick en signal att vi skall vänta på en övergångsregering.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1991/92:419 om Östersjösamarbetet

Anf. 33 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Mats Hellström har frågat mig om regeringen är beredd att ta initiativ för att stärka och fördjupa Östersjösamarbetet genom att delta i skapandet av ett Östersjöråd, så som det nu föreslås från en rad olika håll.

Svaret är ja. Samarbetet med våra grannar i Östersjöområdet är något som regeringen ger mycket hög prioritet. Detta framgick också tydligt när årets budget presenterades med en tredubbling av anslaget för samarbetet med Central- och Östeuropa.

Östersjörådet blir hela vår regions första gemensamma mötesplats för samråd och kommer härigenom att fylla en viktig funktion. Inom rådet kommer Sverige självfallet att aktivt verka för att främja och fördjupa Östersjösamarbetet.

Konferensdeltagarna är överens om att i Köpenhamn särskilt uppmärksamma följande samarbetsområden: stöd till demokratiska institutioner, ekonomiskt bistånd och samarbete, miljö, energi, hälsovård, transport och kommunikationer, kultur, utbildning, turism och informationsfrågor.

Jag ser rådet som ett forum för tankeutbyte och samverkan, inte som ytterligare en organisation med institutionell, byråkratisk påbyggnad. Inom rådet skall vi föra en dialog om övergripande frågor, pröva idéer och dra upp riktlinjer.

Det är inte meningen att rådet skall ersätta organisationer som redan

finns. Det skall komplettera och tjäna som en idégivare för det breda samarbetet runt Östersjön. Det är därför också naturligt att fackdepartement och andra myndigheter och organisationer tar hand om konkreta projekt och det praktiska arbetet. Här kan jag som exempel peka på den transportministerkonferens som kommer att äga rum i mars i Polen.

Vi måste också betrakta Östersjörådet i ett vidare europeiskt sammanhang. Det Europa som växer fram nu, sedan blockbildningen har upphört, kommer att likna ett mönster av ringar, som avspeglar Europas historiska mångfald. Jag tror att de regionala ringarna i framtiden kommer att spela en allt större roll, inte bara regionerna av länder utan också regionerna i länder och mellan länder.

En av dessa ringar omfattar alla Östersjöns strandstater. Jag är förvissad om att Östersjöområdet på sikt kan utvecklas till ett nytt kraftcentrum i detta regionernas Europa.

Till sist är det viktigt att komma ihåg att det inte bara är regeringar och myndigheter som skapar samarbete och förbindelser mellan olika stater.

Enskilda kontakter är oerhört betydelsefulla: utbyte och samarbete mellan privatföretagare och lantbrukare, parlamentariker och kommunalpolitiker, konstnärer och författare, universitet och museer, handelskamrar och turistorganisationer. Sådan konkret samverkan med verkligt innehåll och liv kan skapa en sann känsla av samhörighet mellan invånarna i Östersjöregionen.

Jag är övertygad om att Östersjörådet kommer att lyfta fram och ytterligare stimulera detta samarbete.

Anf. 34 MATS HELLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret på min fråga. Jag tycker att det är bra att regeringen följer upp och för vidare de initiativ som den socialdemokratiska regeringen tidigare tog. Vår egen region befinner sig nu i ett skede där mycket förändras och stöps om. Det gör det nödvändigt med en fastare struktur i samarbetet än man har haft tidigare.

Det är viktigt att dessa initiativ tas just nu av de danska och tyska utrikesministrarna. Det finns ett momentum och en hunger på kontakter, som det är väsentligt att utnyttja för att föra vidare samarbetet.

Utrikesministern nämnde transportministerkonferensen i Stettin. Den polska regeringen planerade ursprungligen, med svensk medverkan, att den skulle hållas förra sommaren. Som vi alla vet fick konferensen uppskjutas på obestämd tid på grund av de konflikter som rådde om representation mellan Sovjetunionen och Baltikum. Det blev då en symbol för vad som skulle kunna hända i vår region om nya politiska gränser skulle hindra det samarbete som har startats efter det att järnridån har fallit, EFTA:s, EG:s och SEV:s olika barriärer försvunnit liksom militäralliansernas barriärer i Östersjöregionen.

Nu har möjligheterna öppnats. Det är viktigt att initiativ tas nu. Den prioritering som planeras inför mötet i Köpenhamn är klok och riktig. Jag vill framhålla ett område bland dem som har nämnts. Det är möjligheten att skapa nätverk i vår region. Det handlar inte bara om transportteknik utan också om kommersiella och kulturella nätverk. Jag vill peka på att man med

modern teknologi på 70 universitet och högskolor kring Östersjön har skapat the Baltic Sea University. Mer än 4 000 studenter har kunnat följa föreläsningar och delta i en dialog om Östersjöns miljö.

Jag vill avsluta med att ställa en fråga till utrikesministern. När man nu diskuterar dessa frågor i Köpenhamn, är man också beredd att stötta de initiativ som har tagits av kommunerna kring Östersjön? De har ju samarbetat spontant.

Anf. 35 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag noterar Mats Hellströms engagemang i denna fråga. Jag vet att Mats Hellström själv har jobbat med dessa frågor. Jag är också glad att jag denna gång inte noterade någonting av den partipolitiska kapplöpning som någon gång har ägt rum runt Östersjöns stränder. Vi välkomnar båda tyskarnas och danskarnas initiativ. Det är alldeles utmärkt att detta Östersjöråd nu kommer att äga rum.

Vänortssamarbetena, de kommunala samarbetena är något bland det allra bästa vi ser. Det är någonting vi måste uppmuntra. Jag är dock inte säker på att Östersjörådet som sådant kommer att ha medel. Det blir på det nationella planet vi måste se till att vara beredda att underlätta samarbetet. Där emot kan man stimulera till kontakter, till konferenser och ge uppmuntran. Detta är mycket väsentligt.

Vi ser nu i Central- och Östeuropasamarbetet, samarbetet med Baltikum, att mycket av det bästa som sker händer på kommunal nivå.

Anf. 36 MATS HELLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag delar Margaretha af Ugglas uppfattning att det är bra att vi kan ha en gemensam syn. Jag har i och för sig ingenting emot att det har blivit någon sorts partipolitisk kapplöpning i den meningen att mer och mer av det politiska spektrat har dragits in och att man funnit dessa frågor viktiga. Det har kanske inte varit så mycket av detta i vårt land som i andra länder.

Jag delar också uppfattningen att det mesta måste vara nationella prioriteringar. Man måste, liksom i det nordiska samarbetet, visa hemma att man tycker att detta är så viktigt att man vill avsätta pengar för det.

På ett område tror jag att det måste till betydligt större satsningar. Där måste man också samarbeta med bl.a. internationella organ för finansiering. Det gäller de stora nätverken. I EG finns en mycket medveten uppbyggnad av det som kallas Transeuropean Networks, som handlar om alltifrån transporter och gasnät till vidareutbildning, vuxenutbildning i moderna telekommunikationssystem och andra former. Detta gör EG mycket systematiskt. Det sker i kunskapskorridorerna kring London, Frankfurt, Milano och Barcelona av egen kraft. Men det sker också i hög grad i de fattiga regionerna. Här måste vi runt Östersjön själva hjälpa till. EG kommer inte att hjälpa oss.

Anf. 37 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag tackar för dessa påpekanden. Jag delar uppfattningen att det gäller för oss att se till att Östersjöregionen blir en av de livaktiga och konkurrenskraftiga regionerna inom ramen för Europa.

Prot. 1991/92:69

25 februari 1992

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1991/92:396 om möjlighet för alla att ta in svenska TV-sändningar

Anf. 38 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Hans Dau har frågat vilka åtgärder kommunikationsministern är beredd att vidta för att alla skall ha en rimlig möjlighet att se på de svenska TV-programmen. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Hans Dau har särskilt tagit upp den dåliga TV 2-mottagningen i byn Storsand, som ligger sydost om Tärnaby samhälle.

Sändarnätet för televisionen ger för närvarande ca 99,8 % av Sveriges befolkning möjlighet att se Sveriges Televisions program. En viss utbyggnad pågår fortfarande genom att ett tiotal nya slavsändare tillkommer varje år. De nya sändarna betjänar i allmänhet minst 20 hushåll.

Televerket har uppgett att fyra hushåll i Storsand har dålig mottagning, framför allt av TV 2, på grund av att området ligger i radioskugga för sändaren i Tärnaby. Försök att förbättra kvaliteten genom åtgärder med mottagningsantennerna har inte gett önskat resultat. I övrigt är mottagningsförhållandena godtagbara för de hushåll som bor utefter vägen från Storsand till Tärnaby och i Tärnaby samhälle.

För att de berörda fyra hushållen skall få fullgod mottagning krävs enligt televerket att en särskild slavsändare inrättas. Kostnaden uppskattas till 150 000 kr. Någon utbyggnad planeras inte under innevarande år.

Anf. 39 HANS DAU (m):

Fru talman! För det första vill jag fråga hur kulturministern ser på angelägenheten av att alla kan se svensk TV. Per-Johan Berglund, som har initierat frågan, tycker att det är en mänsklig rättighet.

För det andra: I svaret får jag uppgiften att televerket säger att det bara är fyra hushåll i byn Storsand som har dåliga mottagningsförhållanden. Nu har jag besökt denne Per-Johan Berglund – jag hade ingen anledning att besöka alla de byar som jag har räknat upp i min fråga – som då uppgav att det finns ett stort antal byar där förhållandena är dåliga, t.ex. Forsbäck, Sundsliden, G:la Storsand, Bäcknäs och Tännfors. Tydligt anser televerket inte det. Därför är min andra fråga: Om det skulle visa sig att Per-Johan Berglund har rätt och inte televerket – och det är ganska enkelt att kontrollera – skulle sannolikheten att man fick en slavsändare då vara större? Förmodligen handlar det om ett tjugotal hushåll i dessa byar.

För det tredje förefaller det mig litet gammaldags att ha en slavsändare med tanke på att dessa byar ligger efter Blåvägen, en Europaväg. Finns det

inte en modernare teknik som också är betydligt enklare? Det är kanske inte kulturministerns bord att svara på de tekniska frågorna, men man kan i alla fall filosofera över dem.

Anf. 40 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! När vi efterhörde hos televerket hur situationen var där uppe upptäckte vi att man uppenbarligen kände till förhållandena väldigt väl. Televerket har försökt förbättra kvaliteten genom att se över antennförhållanden o.d. För min del tyckte jag att det var ganska imponerande att televerket visste exakt vilka familjer det rörde sig om. De visar litet grand att vi ändå har en väldigt stor tacksning över landet.

Detta hindrar naturligtvis inte att de som ligger i skuggan inte låter sig nöjas med det. Uppenbarligen har televerket för sin del en filosofi att det bör vara ett visst antal hushåll för att man skall inrätta en slavsändare.

Låt mig också informera om att det blir en förändring den 1 januari 1993. Finansieringen för utsändningen förändras då. Det bildas ett särskilt sändarbolag. Det är programföretagen själva som skall beställa och betala utsändningstjänsterna. Ett avtal med staten reglerar programföretagens uppgifter när det gäller den här verksamheten.

TV 4 har redan ett avtal där det sägs att det skall vara en tacksning på 99,8 %. Om man inte vill bygga ut så mycket, skall man i stället sälja parabolantennor till rabatterat pris till dem som tar emot sändningarna. Vad som skall gälla för Sveriges Television från den 1 januari 1993 kommer att tas upp i det nya avtal som nu bereds inom regeringen.

Anf. 41 HANS DAU (m):

Fru talman! Jag måste säga att jag inte är lika imponerad som kulturministern över televerkets kunskaper. Det rör sig om en fejd som pågått i 30 år. Den här mannen, Per-Johan Berglund, säger att han är sjätte generationen på gården. Det kanske på ett sätt är imponerande.

Jag fick inget svar på min första fråga om hur kulturministern ser på angelägenheten av att alla människor skall kunna se svensk TV. Som jag sade tycker Per-Johan Berglund att det är en mänsklig rättighet.

Anf. 42 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Jag är inte beredd att gå in på en diskussion om vad som i konstitutionell mening inryms i de mänskliga rättigheterna. Vi har traditionellt i Sverige ansett att det är mer grundläggande saker som tillhör det s.k. MR-området, dels här i Sverige, dels i internationella sammanhang. Det hindrar nu inte att man kan tycka att det är en olägenhet att alla icke kan ta del av hela programutbudet. Det sker alltså en avvägning mellan kostnader och behovet och önskvärdheten av att alla kan se TV-programmen.

Anf. 43 HANS DAU (m):

Fru talman! Jag vill slutligen bara tacka för svaret. Såvitt jag förstår finns det nu en öppning med hjälp av ny teknik med bl.a. parabolantennor. Dess-

utom får jag återkomma om det visar sig att det finns fler än fyra hushåll som har dåliga mottagningsförhållanden, vilket Per-Johan Berglund har uppgett.

Prot. 1991/92:69
25 februari 1992

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

8 § Svar på fråga 1991/92:393 om regionalpolitiska medel till upprustning av kommunala VA-nät

Anf. 44 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Gunnar Thollander har frågat mig om jag vill medverka till att en del av den i budgetpropositionen föreslagna uppräknningen av de regionalpolitiska anslagen kan användas till att rusta upp kommunernas VA-nät.

Som svar på Thollanders fråga vill jag först säga att den höjning av de regionalpolitiska anslagen som åberopas i huvudsak hänför sig till den föreslagna utvidgningen av systemet med nedsatta socialavgifter i Norrlands inland.

Vad gäller de övriga regionalpolitiska anslagen är huvudsyftet att långsiktigt medverka till sysselsättning och utveckling i de regionalpolitiskt prioriterade områdena.

Upprustning av kommunala VA-nät ingår mot den bakgrunden inte i de ändamål som avses med de regionalpolitiska anslagen. Även om sådana investeringar på många håll är nödvändiga, kan jag inte medverka till att regionalpolitiska medel används för detta ändamål.

Anf. 45 GUNNAR THOLLANDER (s):

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga. Bakgrunden till att jag ställde denna fråga är att jag för några veckor sedan besökte Tierps Järnbruk, ett gjuteri som tillverkar utrustning för gatubrunnar, där man talade om att det plötsligt blivit en katastrofal nedgång i antalet beställningar av utrustning för det här ändamålet. Jag läste i årets budgetproposition om en satsning för att hela Sverige skall leva, och därför ställde jag frågan. Jag anser att detta vore verkligen någonting att satsa på.

Arbetsmarknadsministern betonar i alla fall att det finns ett behov av sådana här investeringar, att de t.o.m. är nödvändiga. Jag anser alltså att man borde kunna göra en insats även här.

Anf. 46 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! I byggekrisens spår följer också att anbudet på jobb som kommunerna vill utföra har blivit väsentligt lägre. Jag har under de senaste dagarna talat med ett antal kommunalmän, som berättat att man både när det gäller VA-nät och när det gäller upprustning av skolor och annat i dag bygger 30-40 % billigare. Så det finns egentligen en stark anledning att av egen kraft från kommunernas sida utföra projekt.

Jag har ju ansvar för de arbetsmarknadspolitiska medlen. Länsarbetsnämnderna har möjligheter att delfinansiera ett VA-arbete om det utförs som beredskapsarbete. AMS och länsarbetsnämnderna har nu fått väldigt stor frihet att använda medlen på bästa sätt.

Anf. 47 GUNNAR THOLLANDER (s):

Fru talman! Det är naturligtvis riktigt, som vi här har hört, att AMS och länsarbetsnämnderna har frihet att verka och att anslå medel. Men jag vill också understryka att, som jag inledningsvis framhöll, orderboken på det gjuteri som tillverkar utrustning var helt tom. Det betyder att man i varje fall inte hittills har utnyttjat denna möjlighet. Därför har det inte fungerat bra. Jag hoppas nu att arbetsmarknadsministern kan vara överens med mig om att det är så.

Vi pekade också på att det gäller en viktig verksamhet. Den ger inte bara jobb för ett gjuteri utan också anläggningsarbete, transportarbete osv. Framför allt vill jag framhålla att det är en viktig miljöfråga. Det är bekant vilka läckage som förekommer.

Anf. 48 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag håller med om det mesta som Thollander säger, men när det gäller de regionalpolitiska medlen har riksdagen beslutat att just dessa skall användas på ett sådant sätt att de icke kan sättas in på kommunernas VA-nät.

Anf. 49 GUNNAR THOLLANDER (s):

Fru talman! Jag kan naturligtvis inte bortse från det beslut som har fattats i denna kammare, men man kan också hänvisa till det läge som just nu råder på arbetsmarknaden. Jag tycker därför att det var viktigt att få diskutera denna fråga. Jag ser också fram emot att eventuellt återkomma i frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1991/92:420 om arbetsmarknadsinsatser för ungdomar

Anf. 50 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Ingela Thalén har frågat mig om regeringen avser att föreslå ett praktisksystem som innebär att ungdomar skall utföra arbete utan avtalsenlig lön och utan att vara anställda.

Arbetslösheten bland våra ungdomar och då framför allt långtidsarbetslösheten måste bekämpas med all kraft. I januari i år var 15 000 ungdomar i åldern 18–19 år och ca 40 000 i åldern 20–24 år arbetslösa. Oroande är att det är långtidsarbetslösheten som ökar mycket snabbt i dessa åldersgrupper.

Även om konjunkturen skulle vända under innevarande år så bedömer jag att någon förbättring av arbetsmarknadsutvecklingen inte sker under åren 1992 och 1993.

Arbetsmarknadssituationen för ungdomarna är så allvarlig att det är utomordentligt viktigt att snabbt införa nya och effektiva åtgärder för de arbetslösa ungdomarna. De skall inte vara den grupp som får betala priset för 80-talets inflations- och spekulationsökonomi.

Det är i dag ett mycket stort antal arbetssökande ungdomar under 25 år som med utbildningsbidrag studerar vid främst AMU-center och ibland vid

komvux eller gymnasieskola. Det är ungdomar som oftast ej har en konkurrensmässig utbildning. Dessa ungdomar skall naturligtvis i första hand få en gedigen yrkesutbildning.

Samtidigt finns det i dag i nuvarande arbetsmarknadsläge en stor grupp ungdomar med yrkesutbildning på såväl gymnasial nivå som högskolenivå vilka trots detta inte kan få ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Det är inte främst mer teoretiska studier dessa ungdomar behöver utan möjlighet att få praktisk arbetslivserfarenhet.

Samtliga arbetssökande ungdomar som deltar i arbetsmarknadsutbildning bör ha samma ersättning, dvs. utbildningsbidrag. Det är ungdomarnas behov av antingen kompletterande utbildning eller praktik som skall bestämma innehålllet i arbetsmarknadsutbildningen och inte olika ersättningsnivåer.

Den praktiskt inriktade arbetsplatsförlagda arbetsmarknadsutbildningen innebär att de unga fortlöpande på arbetsplatserna skall ges den inskolning, handledning och praktiska yrkesutbildning som krävs för att de skall få den yrkes- och arbetslivserfarenhet som gör att de kan konkurrera på den reguljära arbetsmarknaden.

Ungdomspraktiken är således en väg in i arbetslivet för de yngre människorna. Det skall vara den åtgärd som arbetsförmedlingen erbjuder i sista hand när arbete eller annan åtgärd inte finns att tillgå, och ungdomarna skall lämna den så snart arbete, annan utbildning eller åtgärd kan erbjudas dem.

Jag har haft omfattande kontakter med representanter för berörda parter och ansvariga myndigheter under arbetets gång vid utformningen av det åtgärdsystem som jag presenterar i propositionen 1991/92:124, vilken föreläggs riksdagen i dag. Det är min uppfattning att det i mycket stor utsträckning finns en bred och positiv uppslutning bakom mina förslag.

Genom en helhjärtad uppslutning kring de nya åtgärderna kan den unga generationen få den arbetslivserfarenhet och yrkeskompetens som behövs samtidigt som näringslivets långsiktiga behov av arbetskraft kan tryggas. Detta är en förutsättning för en återhämtning av den svenska ekonomins utvecklingskraft.

Att satsa på ungdomarna är att investera i framtiden.

Anf. 51 INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret. Socialdemokraterna kommer alldeles självklart att vara positiva till insatser som ger unga människor en chans att komma in på arbetsmarknaden, men jag kommer inte ifrån att svaret mera väcker nya frågor än ger svar på min enda fråga.

Jag har läst om det aktuella förslaget i ett pressmeddelande och i riksdagens snabbprotokoll – arbetsmarknadsministern redovisade förslaget inför riksdagen i förra veckan – och när jag studerat detta har jag blivit orolig. Förslaget bygger på att man tar bort andra viktiga insatser för unga människor. Då är det inte ett tillskott utan en ersättning. Om det nu är så, vilka nya insatser räknar arbetsmarknadsministern med att detta förslag kan innebära för unga människor och hur många fler ungdomar kan vi ge arbete med ett sådant här förslag?

Om jag har förstått informationen från den 20 februari rätt, är det finans-

planens beräkningar om arbetslöshet som ligger bakom detta förslag. Av AMS pressmeddelande framgår att vi redan har överskridit den arbetslöshetsnivån. Är det då rimligt, arbetsmarknadsministern, att räkna med att dessa ungdomsinsatser skall kunna ske inom befintliga ekonomiska ramar?

Anf. 52 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Åren 1984–1985 hade vi många diskussioner i denna kammar. Det gällde då den socialdemokratiska regeringens förslag om ungdomslag. I dessa skulle man arbeta på halvtid, och i stort sett skulle alla lag sättas in i kommunerna, i landstingen eller på det statliga området. Vi hade inom oppositionen den uppfattningen att detta inte var bra och menade att näringslivet i övrigt i större utsträckning skulle innefattas av förslaget. Men för att slå vakt om att verkligen få i gång en verksamhet svalde vi inledningsvis ett förslag som vi icke tyckte var bra.

Jag vet att jag får stöd för vårt förslag av TCO, av SACO och av småföretagarna. Jag vet att LO är emot vissa delar, men ändå vill nå goda resultat, och jag hoppas därför på ett gott stöd även därifrån. Jag är övertygad om att vi då mycket lätt når talet 40 000 nya platser med dagens situation som utgångspunkt. Men tyvärr är det så att ungdomarna får svårt att komma in på arbetsmarknaden, så det ligger mycket i det tal som AMS har redovisat för läget framåt hösten, nämligen inte mindre än 60 000 ungdomar. Det är min förhoppning att våra förslag skall klara den utvecklingen.

Anf. 53 INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Jag vill betona, eftersom propositionen har lagts fram i dag, att socialdemokraterna i arbetsmarknadsutskottet inte har haft någon möjlighet att ta del av detaljerna. Jag reagerar med utgångspunkt i den redovisning som hittills har lämnats.

Låt mig ställa följande fråga: Har arbetsmarknadsministern i sitt förslag tittat på vad som händer om den positiva inställningen – som jag förvisso också själv känner till en hel del av tankegångarna – ”slår runt” ute på arbetsmarknaden, så att man plockar bort anställda från arbetsplatser och ersätter dem med ”gratis” arbetskraft?

Anf. 54 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Det kommer att gå till så att både de yngre och de äldre ungdomarna genom jobbsökarklubbar söker sig till de företag där de tror att de får den bästa utbildningen och till företag där de vill vara yrkesmässigt verksamma när utvecklingen vänder.

Vi har också resonerat om att AMS, länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingarna skall se till att ungdomarna inte söker sig till företag där det sker en personalminskning, eftersom det där är mycket svårt att komma in på nytt. Det har vi blivit medvetna om via utbildningsvikariatet. De 10 000 platserna inom denna stödform har i huvudsak varit förlagda till kommuner och landsting, inte till näringslivet, just på grund av att det har varit litet svårt att gå in i företag som är på väg nedåt. Man skall alltså i första hand söka sig till företag som inte är inne i en avskedandeprocess.

Anf. 55 INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Låt mig komma tillbaka, arbetsmarknadsministern, till att dessa ungdomspraktikplatser nu skall ersätta vissa av de nuvarande insatserna för ungdomar under 25 år – särskilda inskolningsplatser, handledarstödd och beredskapsarbeten för unga människor under 25 år. Då är det enligt min verklighetsbild så att många som är 23–25 år gamla i stället borde få möjlighet till ett beredskapsarbete.

Vad som nu skall hända är, om jag har förstått förslaget rätt, dels att de får en ungdomspraktikplats, dels att de får behålla KAS ovanpå det. Menar arbetsmarknadsministern då att det inte ligger en konflikt i att ungdomar skall ha rätt till dessa platser, men att det inte skall vara en skyldighet för någon arbetsgivare att erbjuda dessa platser för unga människor? Jag tänker framför allt på dem som ligger nära 25-årsgränsen.

Anf. 56 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Som Ingela Thalén känner till är det rätt många på arbetsmarknaden som i dag riskerar att utförsäkras i åldrarna 25–65 år. Det finns också en hel del äldre arbetskraft som inte vill sätta sig på skolbänken när de bara har ett fåtal verksamma år kvar. Jag bedömer för min del att vi också har en skyldighet att förbehålla de beredskapsarbeten som går att få loss dessa grupper. Härigenom kan man klara också dem som riskerar att utförsäkras och de litet äldre.

Det finns också en finess i att ha lika möjligheter. Ett antal länsarbetsnämndsdirektörer har talat om för mig att det förekommit att ungdomar med svag utbildning har vägrat att gå in i utbildning därför att de kunnat få ett kommunalt beredskapsarbete och få mycket bättre betalt. Det är inte bra vare sig för de unga eller för kommunen.

Anf. 57 INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Jag vill för min del avslutningsvis bara poängtera att det är bra att vi får diskutera insatser som gör att vi får ut ungdomar på arbetsmarknaden. Jag kommer tillbaka till att vi socialdemokrater självfallet skall pröva förslaget med mycket stor öppenhet, för det är en svår situation, men jag måste ändå få deklarerat att det s.k. arbetstagarbegreppet enligt min mening är tvingande. Utför man ett arbete på en arbetsplats och helt står under arbetsgivarens arbetsledning, skall man betraktas som anställd. Såsom förslaget hittills har presenterats och efter det svar som jag i dag har fått från arbetsmarknadsministern hänger denna fråga fortfarande i luften.

Vi får dock komma tillbaka, arbetsmarknadsministern, när vi har studerat förslaget. Det kanske finns skäl att då ställa ytterligare frågor i denna kammar.

Anf. 58 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Det rör sig här om försöksverksamhet i ett utomordentligt besvärande arbetsmarknadsläge, och de som verkligen far illa är unga människor. Det är det som är grunden till att vi har tagit fram detta förslag. Vi har samarbetat såväl med fackliga organisationer som med arbetsgivarorganisationer och har haft ett brett samråd med arbetsmarknadsmyndigheter för att

Prot. 1991/92:69
25 februari 1992

Svar på frågor

få fram ett bra avvägt förslag. Alla förslag som går utanför ordinarie arbetsmarknad har ett och annat inslag som kan vara något besvärande, men här måste vi se på helheten, och det innebär att våra ungdomar inte skall leva på bidrag utan skall gå in i utbildning eller praktik.

Anf. 59 INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Jag tackar återigen för svaret och betonar, som sagt, att vi är beredda att behandla detta med stor öppenhet. Men även om det är en försöksverksamhet finns det ingen anledning att rycka undan grunden för det som i övrigt fungerar bra när det gäller arbetsmarknadspolitiska insatser.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1991/92:424 om arbetsmarknadsinsatser för handikappade

Anf. 60 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Björn Samuelson har frågat mig vilka insatser regeringen kommer att vidta för att arbetsmarknadsstyrelsen inte skall prioritera bort insatser för handikappade.

Bakgrunden är, som Björn Samuelson nämner i frågan, ett uttalande i radion av länsarbetsdirektören i Stockholms län.

I regeringens budgetförslag för budgetåret 1992/93 föreslås drygt 11 miljarder kronor till sysselsättningsåtgärder för arbetshandikappade. Närmare 1,3 miljarder ytterligare föreslås till yrkesinriktad rehabilitering – dvs. arbetsmarknadsinstitutens (AMI) verksamhet – och till utbildningsbidrag åt de inskrivna vid AMI.

De här resurserna är helt eller, vad gäller AMI, till stora delar avsedda för arbetshandikappade. Därmed är det en självklarhet att arbetsförmedlingarna måste arbeta med dessa sökande.

Som ett led i statsmakernas mål- och resultatstyrning av den statliga verksamheten har regeringen i 1992 års budgetproposition också angett vilken inriktning arbetsmarknadspolitiken skall ha. Där sägs att "utsatta grupper skall prioriteras" och att arbetshandikappade i ökad omfattning skall få del av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna.

För innevarande budgetår gäller följande föreskrifter för arbetsmarknadsverket: "Det försvagade arbetsmarknadsläget får inte innebära ökad utslagning av de arbetshandikappade. Insatserna för att bistå denna grupp skall fortsätta liksom de särskilda insatserna för unga handikappade."

Som framgår av vad jag nyss anför om regeringens krav på arbetsmarknadsverket har regeringen inte sänkt kraven på verkets insatser för arbetshandikappade. Inte minst i nuvarande arbetsmarknadsläge är det viktigt att stödja grupper som annars riskerar att helt slås ut från arbetsmarknaden.

Anf. 61 BJÖRN SAMUELSON (v):

Fru talman! Jag kände mig både ledsen och arg när jag hörde en del inslag i radio i slutet av förra veckan. Jag tänkte att det är lätt att slå mot de svagaste i svåra tider.

Jag vill tacka arbetsmarknadsministern ärligt och uppriktigt för det här svaret. Det är klart och entydigt. Det är inte ofta man får så raka puckar här i riksdagen. Jag tycker att det är bra och viktigt att vi är överens i dessa frågor. Politiken på det här området har inte ändrats, utan de som har olika handikapp skall känna sig trygga för att de också får sin del och det stöd som de behöver.

Jag vet inte om det går, men jag skulle något vilja understryka arbetsmarknadsministerns uttalande genom att läsa upp slutorden i handikapputredningens arbetsmarknadsdel: "Det är utredningens bestämda uppfattning att fortsatta stora ansträngningar måste till för att utveckla och öppna vägar till arbetslivet för personer med funktionsnedsättningar. Detta är väsentligt för att nå målet med full delaktighet och jämlikhet."

Jag gör den tolkningen att vi är överens om detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1991/92:415 om den tillfälliga föräldraförsäkringen

Anf. 62 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Charlotte Branting har frågat mig om regeringen avser att ta initiativ för att öka personkretsen inom den tillfälliga föräldraförsäkringen.

Ett grundläggande villkor för rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 4 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring är att man är förälder till ett barn eller att man likställs med förälder. Detta villkor omöjliggör för en ensamstående förälder att vid bl.a. barns sjukdom överlåta rätten till tillfällig föräldrapenning till t.ex. barnets morförälder. Reglerna missgynnar således de ensamstående föräldrarna som har större behov än andra av att överlåta tillfällig föräldrapenning i denna och liknande situationer.

Riksförsäkringsverket har i en rapport (RFV ANSER 1989:2) bl.a. beräknat kostnaderna för att införa en rätt för ensamstående och ensamboende föräldrar att överlåta tillfällig föräldrapenning till annan person till i storleksordningen 100 milj.kr. per år.

Det nuvarande ekonomiska läget gör det nödvändigt att i största möjliga utsträckning undvika ökningar av statens utgifter. Trots att det finns goda motiv för ett initiativ i den riktning Charlotte Branting önskar finns det därför för närvarande inte ekonomiskt utrymme härför. I ett förbättrat samhällsekonomiskt läge finns det emellertid skäl att pröva frågan.

Anf. 63 CHARLOTTE BRANTING (fp):

Fru talman! Jag får tacka socialministern för svaret, även om det kanske inte var det svar som jag allra helst hade önskat. Det fanns ändå en positiv underton och en förståelse för det problem som jag tagit upp.

Den s.k. tillfälliga föräldrapenningen kan mamman, pappan eller styvföräldern få ta ut av fyra olika anledningar. Det är vid sjukdom eller smitta hos barnet eller hos barnets ordinarie vårdare, vid besök i samhällets förebyggande barnhälsovård, om vårdbehov uppkommer till följd av att barnets

andra förälder besöker läkare med ett annat barn till någon av föräldrarna under förutsättning att båda barnen är under tolv år eller vid s.k. kontaktdagar. Sedan kan man också få den här tiden utökad till 90 dagar, men det behöver vi inte gå närmare in på nu.

Detta är en bra förmån, men den har brister därför att ungefär 12 % av alla barn i dag lever tillsammans med bara en förälder. De har visserligen ofta kontakt med den andra föräldern också, men när det gäller vård av sjukt barn är det nästan enbart den ensamstående föräldern som tar ansvaret. Detta är bakgrunden till min fråga.

Jag har också tagit upp detta i en debattartikel i Dagens Nyheter. Det var ganska många ensamstående mammor, för det handlar främst om dem, som poängterade detta och berättade att det finns många farföräldrar, morföräldrar och fastrar som säkert skulle vara intresserade om de kunde få ut sjukpenning om de tog ledigt för att ta hand om närstående barn när de är sjuka.

Dessutom kan man inte komma ifrån att de ensamstående har stora bekymmer på arbetsmarknaden i dagens arbetsmarknadspolitiska läge. Det finns all anledning att noga fundera hur man skall förbättra det.

Jag skulle naturligtvis helst ha önskat att alla föräldrar hade den här rätten att föra över tillfällig föräldraförsäkring till annan person. Men det skulle, som socialministern tagit upp här, kosta 100 milj.kr. Det vore dock bra om man allvarligt funderade över om inte de ensamstående även i ett svårt ekonomiskt läge skulle kunna få den här rätten.

Nu är min fråga direkt till socialministern: Vad betyder "för närvarande"? Är det socialministerns uppfattning att detta kan ske inom den innevarande mandatperioden?

Anf. 64 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Charlotte Branting säger att detta inte är det svar som hon helst hade fått. Det är inte heller det svar som jag helst hade givit.

Jag delar helt och hållet Charlotte Brantings synpunkter på att den nuvarande ordningen missgynnar ensamstående föräldrar. Det hade naturligtvis varit trevligt att kunna utlova ett förslag, men det är enbart av ekonomiska skäl som jag inte kan göra det. Om de restriktionerna inte fanns, skulle jag med nöje driva den här frågan vidare.

För närvarande betyder för närvarande, dvs. den dagen när vi har en bättre samhällsekonomisk situation hoppas jag att vi skall komma tillbaka i den här frågan. Då tycker jag, som jag sade i mitt svar, att det finns skäl att pröva att gå i den riktning som Charlotte Branting föreslår.

Huvuddelen av dessa 100 milj.kr. gäller tyvärr just ensamstående. De skulle ha nytta av den här reformen. Därför sparar man inga pengar på att göra reformen bara för ensamstående, begränsa den till dem och inte tillåta det för sammanboende eller äkta makar.

Det är en angelägen reform. Så snart det finns ekonomiskt utrymme hoppas jag kunna återkomma till riksdagen i denna fråga.

Anf. 65 CHARLOTTE BRANTING (fp):

Fru talman! Jag har läst den rapporten, och jag inser också att ungefär 75–80 miljoner av de 100 skulle falla på de ensamstående. Det får dock inte vara

så att när förslaget kommer – jag har förstått att socialministern vill arbeta för det – skall det bara gälla farföräldrar och morföräldrar eller närstående. De som har det allra besvärligast är faktiskt de som inte har någon närstående alls. Det måste vara så att man kan överlåta detta till en person som föräldern väljer som lämplig till att få tillfällig föräldrapenning. Delar socialministern den uppfattningen?

Sedan skulle jag vilja ställa en andra fråga. Riksförsäkringsverket hänsyftar till att det skulle ge ytterligare 20 årsarbetskrafter till försäkringskassan om man genomförde en sådan reform. Det kan väl ändå inte vara skälet i dag? Vi organiserar ju om arbetet på försäkringskassan på andra sätt. Jag vill ha det klart dementerat av socialministern att detta skulle vara ett skäl till att inte genomföra en sådan reform.

Anf. 66 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! De 75–80 miljoner som Charlotte Branting nämnde, nämns också i utredningen, men den är från 1989. Det motsvarar nog 100 miljoner i dag bara för ensamstående. Skall man därtill göra det för övriga blir reformbeloppet ännu högre.

Jag tycker också att den här rätten skall kunna överlåtas till vem som helst. Det behöver inte vara krav på att det skall vara en släkting. De ensamstående bör naturligtvis också kunna använda en granne eller vem som finns till hands.

Det är inte den ökade belastningen på försäkringskassorna som har varit huvudskälet. Det är de ökade utgifterna för själva försäkringen, alltså dessa 100 miljoner, som gör att vi inte kan lägga fram det här förslaget nu. Jag hoppas naturligtvis att vi kan göra det inom rimlig tid.

Anf. 67 CHARLOTTE BRANTING (fp):

Fru talman! Tack, socialministern. Jag instämmer innerligt i den förhoppningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på frågorna 1991/92:385, 395, 397, 398 och 406 om åtgärder mot väpnade rån, m.m.

Anf. 68 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Rune Backlund har frågat mig vilka konkreta åtgärder jag avser att vidta för att stoppa den skrämmande utvecklingen av vålds- och rånbrott riktade mot handeln.

Hans Dau har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att skärpa straffen för brott där vapen kommer till användning.

Göran Magnusson och Sigge Godin har frågat mig om åtgärder för att minska innehav och användning av illegala vapen.

Slutligen har Göthe Knutson frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att motverka väpnade rån mot värdetransporter och andra våldsdåd där polismän och väktare utsätts för särskilt stora risker.

Svar på frågor

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Frågorna är ställda mot bakgrund av bl.a. den kraftiga ökningen av antalet våpnade rån, mordet på en polisman och de våldsbrott som riktat sig mot köpmän med invandrarbakgrund.

Det är lätt att instämma i att rånbrottsligheten under senare år utvecklats på ett skrämmande sätt. Vad som inger särskild oro är ökningen av antalet brott där vapen kommer till användning. Jag delar också helt och fullt den upprördhet som frågorna ger uttryck för och känner starkt med offren och deras familjer.

Det är självfallet viktigt att vi noggrant tänker igenom vilka åtgärder som står till buds för att motverka den utveckling som nu pågår och är beredda att fatta de beslut som kan vara nödvändiga. Samtidigt vill jag varna för en överdriven tilltro till att det skulle vara möjligt att komma till rätta med problemen med några snabba och enkla medel. Om vi skall lyckas vända på brottsutvecklingen måste vi också vara beredda att arbeta med långsiktiga och breda åtgärder.

När det gäller insatser från statens sida i det arbetet är två avgörande faktorer vilka resurser som vi är beredda att satsa på polis och rättsväsende i övrigt och vilken utformning som vi har på vårt straffsystem. Regeringen bedriver ett målmedvetet arbete i dessa avseenden.

Antagningen till polishögskolan har ökats. Även om det kommer att ta viss tid är det endast på det sättet som vi på sikt kan möta behovet av fler poliser. När det gäller straffsystemet är det angeläget att avskaffa den obligatoriska halvtidsfrigivningen. Jag räknar i den delen med att redan under våren kunna presentera ett förslag till förändring. En särskild utredning kommer också att få i uppdrag att lämna förslag till hur straffsystemet på sikt bör utformas för att bäst tillgodose de olika krav som vi måste ställa på detta.

Samtidigt måste vi vara medvetna om att staten aldrig ensam kan klara uppgiften att motverka och kontrollera brottsligheten. Det är nödvändigt att också enskilda, organisationer och företag är beredda att ta sin del av ansvaret. Det gäller inte minst den typ av brottslighet som de olika frågeställarna tar upp. Det är viktigt att såväl handeln som banker och andra penninginrättningar själva aktivt verkar för att minska utrymmet för rånsituationer. Jag vill här bl.a. peka på att både brottsförebyggande rådet och rikspolisstyrelsen har givit ut handböcker med förslag till olika åtgärder. Olika företrädare för berörda företag och organisationer har också gjort och gör betydelsefulla insatser för att föra ut kunskap och medvetenhet om behovet av förebyggande åtgärder. Senast i förra veckan fanns det exempelvis en artikel i Dagens Nyheter av en säkerhetschef som tog sikte på hur olika berörda parter skulle kunna utnyttja de kunskaper som finns för att motverka brott mot värde transporter.

Även om jag tror att vi måste acceptera att det är åtgärder av det slag jag nu har exemplifierat som är viktigast för att bryta utvecklingen av såväl rånbrottsligheten som annan brottslighet, är det naturligt att också fråga sig vilka mer specifika åtgärder som kan vidtas från statsmakternas sida för att minska antalet rån.

Av avgörande betydelse är naturligtvis att polisen inom ramen för de resurser som finns prioriterar upplärning av rånbrottslighet. Regeringen har

också, såväl i regeringsförklaringen som i budgetpropositionen, framhåvt kampen mot våldsbrottsligheten som ett prioriterat område. Jag vet att polisen tar dessa signaler på största allvar och beaktar dem i sitt arbete.

Göran Magnusson och Sigge Godin tar upp frågan om illegala vapen. Som frågeställarna säkert vet var den frågan uppe i samband med de ändringar av vapenlagen som trädde i kraft vid årsskiftet. Kraven när det gäller förvaring skärps från halvårsskiftet, och rikspolisstyrelsen kommer inom kort med nya anvisningar om vad som då kommer att gälla. Förhoppningsvis skall detta leda till att antalet vapenstöldar minskar.

Hans Dau tar i sin fråga direkt sikte på strafftiderna vid brott där vapen kommer till användning. Jag tror att Hans Dau och jag är helt ense om både att den typen av brott måste tillmätas ett högt straffvärde och att vi politiker har ett ansvar för att se till att straffskalorna för olika brott lämnar utrymme för straff som motsvarar de olika brotten straffvärde. Själv är jag dock inte säker på att det föreligger något behov av en lagändring. För grovt rån är minimistraffet fyra års och maximistraffet tio års fängelse, och även om brottet inte bedöms som grovt medger faktiskt straffskalan upp till sex års fängelse. Jag har mot den bakgrunden svårt att se att ändrade straffskalor skulle vara ett verksamt medel mot rånbrotslighet.

Nu är det möjligen inte straffskalorna Hans Dau och de andra frågeställarna som tagit upp straffen primärt inriktar sig på. Det kan ju exempelvis också vara kriterierna för det grova brottet eller den allmänna regleringen av försvårande omständigheter. Att vapen kommit till användning nämns inte uttryckligen i något av dessa sammanhang.

Det bör dock framhållas att det helt klart följer av de allmänna principer som gäller för gradering av brott och straffmätning att användning av vapen är en omständighet som både kan och skall beaktas. Domstolarna har emellertid stor frihet att avgöra dessa frågor utifrån förhållandena i det enskilda fallet. Vid sidan av vapen användningen finns det givetvis en rad andra faktorer som måste beaktas.

Jag tror att det är viktigt att vi politiker visar respekt och förtroende för domstolarnas förmåga att hantera dessa svåra frågor. Min uppfattning är att domstolarnas straffmätning generellt sett framstår som väl avvägd, och praxis visar dessutom att man tar hänsyn till utvecklingen i samhället. Historien visar också att en alltför detaljrik lagstiftning ofta leder till en tillämpning som kan framstå som stötande i enskilda fall. Om vi vill främja grundläggande straffrättsprinciper som lika behandling och proportionalitet måste vi nog acceptera att domstolarna ofta är bättre skickade att värna principerna än en aldrig så välmenande men detaljinriktad lagstiftare.

Anf. 69 RUNE BACKLUND (c):

Fru talman! Jag vill först tacka justitieministern för svaret.

Det går ju inte en dag utan att vi kan läsa om rån som riktas mot butiker, och allt oftare förekommer det skjutvapen i samband med dessa rån. Det har under det senaste året skett en 30-procentig ökning. Jag känner köpmän och handelsanställda som går omkring med en ständig rädsla över att det är deras tur att nästa gång vara utsatta för ett sådant rån. De som har varit utsatta för ett rån säger att det är något man inte kan glömma i första taget.

Prot. 1991/92:69
25 februari 1992

Svar på frågor

När jag läser svaret får jag uppfattningen att justitieministern i och för sig är medveten om problemen, och hon hänvisar i svaret till generella åtgärder. Men jag tror att vad bl.a. köpmän och handelsanställda i dag förväntar sig är en tuffare attityd från politikernas sida, att politikerna markerar att detta är något som samhället ser verkligen allvarligt på t.ex. genom att rån där vapen förekommer alltid bedöms som grova rån. Det skulle alltså helt enkelt bli fråga om en skärpt tillämpning av lagstiftningen i samband med brott där vapen förekommer.

Det efterfrågas skärpta straff när det gäller olaga vapeninnehav. Drygt 12 000 försvunna eller stulna vapen finns ju nu i omlopp, och det finns naturligtvis inga motiv till att privatpersoner i sina hus skall ha avsågade hagelgevär, kpistar och andra militära vapen, utan avsikten är väl i sådana fall att dessa vapen skall användas i något brottsligt sammanhang. Det är rimligt att man också skärper straffen när man upptäcker sådana här vapen i samband med en brottsutredning.

Justitieministern hänvisar till att alla i samhället måste hjälpas åt med detta. Jag vet att man från handels sida har efterlyst en kommission som kan föreslå åtgärder och göra en arbetsfördelning, och jag vet att många inom handeln höjde på ögonbrynen när departementet meddelade att man inte var intresserad av en sådan kommission. Det var enligt min mening väldigt olyckligt, eftersom jag tror att det är litet av en god vilja från politikerna att tillsammans ta tag i problemen som nu behövs för att verkligen försöka möta den här utvecklingen.

Anf. 70 HANS DAU (m):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för svaret.

Som justitieministern mycket riktigt påpekar tog jag i min fråga upp strafftiderna för brott där vapen används. Jag tycker också att det är mycket viktigt att man, precis som Rune Backlund sade, observerar de fall där folk har vapen eller handlar med vapen olagligt och att man skärper straffen för detta.

Det sägs att vi kan förvänta oss en ström av vapen österifrån, nu då den sovjetiska armén bryter samman, och det är ju mycket oroande med tanke på att den polis som blev skjuten sköts just med ett ryskt vapen. Skulle det komma hit många sådana vapen, blir det också nödvändigt att skärpa gränskontroll och övervakning så att inte den handeln kan försiggå.

Det påstås att man kan gå på Sergels torg eller andra ställen här i Stockholm och bara beställa ett vapen och att man då får det innan kvällen. Är det så illa, borde de ökade polisresurser som justitieministern talar om i hög grad sättas in på det området för att stoppa möjligheterna att handla med vapen och förmedla dem. Man bör alltså skärpa straffen på det området.

Det finns många aspekter på ändringen av vapenlagen. Vi som är jägare är litet oroade för att man riktar in sig på de laglydiga medborgarna i stället för på dem som inte är laglydiga. Om detta skulle vi kunna hålla inte bara en frågedebatt utan kanske t.o.m. en interpellationsdebatt, men det har vi inte tid med. Jag hoppas i alla fall att man verkligen från justitiedepartementet kanalisera åtgärderna mot brottslingarna, mot innehavare av sådana olagliga, tunga vapen som förekommer alltmer i Sverige.

Anf. 71 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Tack för detta mycket utförliga svar. Det är alldeles uppenbart att justitieministern tar den här frågan på verkligt allvar.

Det har nu gått en dryg vecka sedan det mest uppmärksammade väpnade rånet utfördes och en polisman miste livet i tjänsten. Det har bedrivits polisspaningar som alldeles säkert varit intensiva. Det har skett ett intensivt arbete, och det kommer säkert att fortsätta. Men detta visar också brister inom det svenska rättsväsendet. Trots att det är fråga om en begränsad krets av våldsmän som kan vara skyldiga till brottet har man ändå inte kommit så långt att något tillslag har kunnat göras.

Man kan göra rätt många iakttagelser kring polismordet i Högdalen. Den vakt som lämnade transportbilen gick tydligen ensam med en väska. Det fanns poliseskort för själva bilen, men sedan gick vakten med väskan ensam in i en portgång. Det var där som fyra våldsmän attackerade och sedan också sköt mot polisbilen.

Detta föranleder mig att tro att det fortfarande finns en del man kan diskutera och förbättra. Det kanske vore utomordentligt angeläget att ordna någon form av seminarium eller konferens med banker, försäkringsbolag, köpmannaföreningar, guldsmeder, bevakningsbolag, transportbolag och andra som mera djuplodande behöver diskutera och penetrera de här frågorna och komma fram till ännu bättre åtgärder. Vad anser justitieministern om det?

Anf. 72 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret, men jag måste konstatera att min specifika fråga om åtgärder för att komma till rätta med antalet illegala vapen inte har fått så värst många rader i svaret. Däremot kan jag med tillfredsställelse konstatera att justitieministern avvisar tanken på att man med kraftiga straffskärpningar skulle kunna komma till rätta med problemet. Det är uppenbarligen så att det behövs en rad andra åtgärder inom kriminalpolitiken och även inom samhällspolitiken i övrigt för att komma till rätta med brottsligheten.

Regeringen har som alltid ett par förklaringsgrunder, nämligen halvtidsfrigivningen och polisbristen. Jag skulle vilja uppehålla mig vid den sistnämnda frågan, dvs. polisbristen. Är polisbristen verkligen så skriande som regeringen ger intryck av? Tittar man i budgetpropositionen och i andra handlingar kommer man raskt fram till att antalet poliser enligt planeringen, dvs. ungefär 16 700, inte skall öka under de närmaste åren fram till 1995/96. Däremot finns vissa vakanser inom poliskåren, men de fylls väl upp antalsmässigt av de poliser som har genomgått första utbildningen på polishögskolan och nu är ute i tjänst. Numerärt finns alltså över huvud taget inte någon polisbrist. Däremot kan man diskutera utbildningsnivån och kvalifikationerna. Men just de poliser som har genomgått den första grundkursen på polishögskolan och som tjänstgör i fotpatrullering, i gatuverksamhet och annat är ju alldeles särskilt värdefulla vad gäller våldsbrottsbekämpningen.

Jag vill fråga justitieministern: Är det inte dags att avliva myten om polisbristen som en förklaring till allt elände och i stället konstatera att det behövs andra åtgärder inom många samhällsområden för att vi skall komma till rätta med brottsligheten?

Svar på frågor

Anf. 73 SIGGE GODIN (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret, även om det visar ett mycket svalt intresse för frågan om illegala vapen. Statsrådet har som jag ser det bara förhoppningar om att rikspolisstyrelsen skall reda ut de här problemen, och så enkelt får man faktiskt inte ta på en sådan allvarlig fråga.

Vi vet att 17 000 vapen har stulits sedan 1972, och av dem finns fortfarande 12 000 på drift. Även om benägenheten att skjuta på poliser i vårt land tack och lov är mindre, ökar andra brott, som statsrådet vet, ytterst markant i antal. Man måste då göra något åt detta. Statistiken visar att de beväpnade rånerna har blivit mer än dubbelt så många sedan 1989. Då rånades 48 banker, 38 postkontor och 137 butiker. Under fjolåret var siffrorna 117 banker, 78 postkontor och 279 butiker. Riskerna är tyvärr väldigt stora att vapen i större utsträckning kommer att användas, och då måste vi göra allt för att förhindra det.

Enligt de uppgifter som har figurerat i pressen stjäls mycket få vapen från mobiliseringsförråd. Däremot sker sådana stölden i hemmen. Min fråga blir: Anser statsrådet att det är försvarbart att officerare och hemvärnsmän har vapen i bostaden? I dag är ju faktiskt kommunikationerna så bra att man inte kan hänvisa till att man måste ha vapen tillgängliga inför en mobilisering. Detta problem kan säkert lösas genom att vapnen förvaras på militärförläggning eller i skyddade förråd. Det finns rätt gott om sådana, som säkert går att använda.

I en intervju säger stabschefen på I1 att man där inte har något som helst intresse av att dra in vapen från officerarna och hemvärnsmännen. Jag tycker att det verkar väldigt konstigt. Jag vill därför också fråga statsrådet: Överväger ni inte skärpta regler när det gäller förvaring av militära vapen?

Jag vill avsluta med att än en gång säga att situationen är sådan att de flesta vapen måste bort från marknaden.

Anf. 74 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Låt mig börja med att kommentera Sigge Godins fråga när det gäller militära vapen. Vi skall ha klart för oss att av de 12 000 stulna vapen som cirkulerar är 500 militära vapen. Det är alltså en väldigt liten del av de stulna vapnen som är militära vapen.

När det gäller förvaring hos officerare och hemvärnsmän vill jag svara att den nya lagen med skärpta regler för förvaring kommer att ställa samma krav på dem som på övriga.

Vad som däremot är viktigt – på den punkten har vi kanske inte varit så bra – är att göra en noggrann kontroll av de personer som vi godkänner som hemvärnsmän i vårt samhälle och därmed ger vapen.

Vidare har jag i tidigare sammanhang här i kammaren informerat om att vi kommer att följa effekterna av den lagstiftning som riksdagen beslutade om i höstas. Dessutom kommer vi att behöva göra en total översyn. De regler om vapen som i dag finns ger en splittrad bild, och vi har ett eget behov av att göra en total översyn liksom ett behov av att göra en jämkning i förhållande till EG:s regler.

När det sedan gäller situationen för handeln vill jag först påpeka att det i de diskussioner som vi har fört med företrädare för handeln tagits upp en

fem sex olika krav från handels sida. Alla utom ett arbetar vi från regeringens sida redan för att tillgodose. Det enda vi har sagt nej till är kravet på en kommission, och det har vi gjort av det skälet att det redan finns ett samarbete mellan polis, åklagare och handel, och vi menar att det finns anledning att först följa upp de förslag till åtgärder som är beslutade eller rekommenderade.

Anf. 75 RUNE BACKLUND (c):

Fru talman! När man från handels sida har begärt en kommission ligger det väl i sig ett värde i att visa öppenhet för det kravet. Om jag har förstått det rätt var tanken som den har presenterats av Köpmannaförbundet att man i kommissionen dels skulle ta till vara det samarbete som redan finns, dels skulle gå vidare och se om man kunde utveckla fler metoder eller finna fler sätt att förhindra möjligheterna till rån, dvs. gå vidare med det förebyggande, långsiktiga arbetet.

Eftersom det här är en så akut fråga för handeln och även berör väldigt många anställda tycker jag att regeringen valde fel väg på den punkten. Jag tycker att man skulle ha valt att gå handeln till mötes, tillsatt kommissionen och satt i gång ett ganska brett arbete.

Statsrådet hänvisar ju i sitt svar till att staten inte ensam klarar uppgiften att förebygga och kontrollera brottsligheten, utan man behöver få hjälp av alla dem som i dag är intresserade av det. Det är flera hundratusen köpmän, och det är flera hundratusen handelsanställda. Jag tror att man tillsammans skulle ha kunnat göra mycket i kommissionen. Därför beklagar jag att regeringen inte utnyttjade det erbjudandet.

Anf. 76 SIGGE GODIN (fp):

Fru talman! Statsrådet sade att det är bara 500 av de 12 000 vapnen som är militära vapen. Ja visst – 500 vapen är ändå 500 vapen och i det här sammanhanget ganska tunga vapen. Kan man göra någonting där skall man verkligen göra det.

Självfallet tycker jag också att man skall jobba kraftfullt på att komma åt alla de andra illegala vapnen. De skall bort från marknaden. Det är enda möjligheten.

Min fråga kvarstår: Avser statsrådet och regeringen att göra någonting för att ta hemvärnsmännens och officerarnas vapen till säkrare platser?

Jag skulle också vilja ta upp den fråga som Hans Dau ställde och inte fick något svar på: Har ni någon beredskap för vad som kan hända om det kommer vapen från Östeuropa, och hur skall man motverka det? Kan tullen skärpa sina rutiner eller på vilket sätt avser ni att klara den saken? Det är nog bara en tidsfråga innan vi möter även det problemet.

Anf. 77 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag utgår ifrån att det var på grund av att statsrådet inte hann med som statsrådet inte svarade på min fråga om polisbristen. Jag hoppas på kommentarer omkring den frågan i nästa inlägg – den kanske då kan prioriteras.

Låt mig då bara om de illegala vapen som nu finns ute på marknaden säga,

Svar på frågor

att om det bland de 12 000 illegala vapnen är bara 500 som kommer från militära förråd är det uppenbarligen en mycket stor del av de legala vapnen som stjäls i bostäder och på andra ställen som sedan blir illegala vapen. Det är väl uppenbart att det här finns ett större problem än vi kanske förutsåg när riksdagen antog en ny vapenlagstiftning. Justitieministern har ju också deklarerat att det är angeläget att snabbt följa upp vilka effekter den nya vapenlagstiftningen kan få.

Jag tycker också att det kan finnas anledning att här konstatera att antalet legala vapen under en tioårsperiod – mellan 1976 och 1986 – ökat med 400 000 upp till 2,1 miljoner vapen. Det är alltså ett mycket stort antal vapen som finns i bostäderna runt om i Sverige.

Anf. 78 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Låt mig börja med frågan om polisbristen. Det är faktiskt så att det i dag finns ungefär 960 vakanta tjänster, till vilka vi icke lyckats rekrytera utbildade poliser. Det är inte bara så att vi utbildar poliser – poliser slutar av olika skäl, bl.a. på grund av att de uppnått pensionsåldern. Därför räknar vi med att vi, med det ökade intaget i polisutbildningen, först 1995 kan ha samtliga tjänster besatta. Det ökar också möjligheterna att komma åt den illegala handeln och utöva kontroll över den.

Sedan vill jag gå tillbaka till frågan om öppenhet gentemot handeln och om kommissionen. Här har vi ett exempel på hur man från massmedias sida tar upp en fråga. Jag har träffat företrädare för handeln vid flera tillfällen. I höstas var vi överens om att först utvärdera effekterna av de rekommendationer som finns för att sedan följa upp eventuellt ytterligare utveckling. – Tiden räcker inte.

Anf. 79 RUNE BACKLUND (c):

Fru talman! Jag förstår att justitieministern har bekymmer med att hinna besvara alla frågor och ta upp alla kommentarer. När det gäller frågan om kommissionen och kontakten med handeln har jag i alla fall erfarit – jag har också sett pressmeddelanden från Köpmannaförbundet om det – att man är besviken över att kommissionen inte kom till stånd. Men det kanske justitieministern får möjlighet att utveckla i ett kommande svar.

Jag skulle kortfattat vilja kommentera också en annan sak i svaret, nämligen kravet på att det alltid skall betraktas som grovt rån om vapen används i sammanhanget. Om jag förstod justitieministerns svar rätt delar inte justitieministern den uppfattningen utan menar att det räcker med nuvarande lagstiftning. Men nog ligger det väl ett preventivt värde i att man ser allvarigare på rån där det förekommer vapen, att det generellt alltid betraktas som grovt rån så fort det förekommer ett vapen i sammanhanget? Nog är väl det en preventiv åtgärd i den här kampen?

Anf. 80 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Jag avstod från att begära ordet i förra omgången. Jag väntade på att statsrådet något skulle beröra den fråga som jag tog upp om möjligheterna till överläggningar med samtliga dessa branscher och företag som bör

kunna skärpa sin vaksamhet och motverka väpnade rån och rån mot värde-transporter.

Det är såvitt jag förstår en omöjlighet för ett statsråd, om än aldrig så snabbtalande, att samtidigt besvara alla frågor från fem frågande. Det visar sig att det är minst två olika områden som berörs. Ett är vapnen, därtill alla övriga åtgärder.

Jag skall nu bara göra den kommentaren beträffande vapnen att jag inte tror att man kommer så värst mycket längre med lagstiftning i fråga om säkerhet när det gäller vapen. Det kommer alltid att finnas gränsövergångar som är öppna för illegal vapensmuggling.

Debatten handlar också om hemvärnsmännen, och jag skall be att få återkomma till det i nästa inlägg.

Anf. 81 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Man kan naturligtvis tvista länge om statistiken. Jag har en statistik som inte exakt stämmer med de siffror som justitieministern har, men om man bortser från avvikelserna finner man ändå att det finns drygt 900 vakanta polistjänster. Men det finns också närmare 400 polismän som inte har tablåttjänst men som ändå är i tjänst. Det reducerar vakanserna en del. Dessutom finns det totalt i landet över 1 300 polisaspiranter som genomgått första grundkursen och som alltså gör ett värdefullt jobb ute i polisdistrikten.

Därför måste, menar jag, regeringen nu överge det ständigt återkommande resonemanget om att polisbristen är förklaringen till det mesta och konstatera att vi har ett om inte fullgott så i varje fall hyggligt läge, och det förbättras tid efter annan.

Jag skulle gärna vilja fråga justitieministern, eftersom hon i den särskilda debatten kring våldsfrågor för ett par veckor sedan sade: "Polisen behöver ökade resurser, och det skall den få." I årets budgetproposition finns inga ökade resurser. Blir det ökade resurser framöver?

Anf. 82 SIGGE GODIN (fp):

Fru talman! Jag har också förståelse för att statsrådet inte klarar av att svara på alla frågor så här, men det är faktiskt statsrådet som har valt tågordningen – då får ni leva med det!

Jag blir litet upprörd när statsrådet slentrianmässigt hänvisar till att vi skall följa EG-regler. Situationen för närvarande är så katastrofalt dålig att det är väsentligt att man verkligen omgående sätter sig ned och tar fram alla möjligheter. Jag blir positivt överraskad av att man vill titta närmare på vilka som skall få bli hemvärnsmän. Nu har vi gott om folk och stora möjligheter att klara det.

Men jag vill gärna ha svar på frågan, om vapen bör förvaras någon annanstans, och även på Hans Daus fråga, vilken beredskap man i regeringen har inför risken att det kommer in illegala vapen österifrån.

Anf. 83 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! När det gäller frågan om polisbristen vill jag svara att vi från regeringens sida i många sammanhang har påpekat att det inte är bara po-

Prot. 1991/92:69
25 februari 1992

Svar på frågor

lisbristen som orsakar problem – den är ett av problemen. Men vi måste också tala om moral och etik, vi måste informera, och vi måste påverka varandra. Det är också av avgörande betydelse.

När det gäller vapen sade jag att vi kommer att se över vår lagstiftning med hänsyn till EG-reglerna, men jag sade också att vi måste följa upp den nya lagstiftning som träder i kraft den 1 januari och som också innebär strängare regler för förvaring av vapen.

Överläggningar mellan handeln och övriga förekommer redan. När det gäller kommissionen vill jag på nytt påpeka att jag i höstas var överens med handelns företrädare om att vi inte skall ha en kommission. Eftersom det fanns en formell skrivelse fick vi också formellt svara nej.

Anf. 84 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag har velat ta upp polisbristen därför att den i generella termer vid flera olika tillfällen av regeringen anförts som förklaring till bl.a. våldsproblematiken.

Jag tycker också att det finns all anledning att se allvarligt på de brister som faktiskt finns, men man skall inte överdriva dem och ge intryck av att regeringen är beredd att sätta till avsevärda resurser för att öka antalet poliser – det är ju faktiskt inte avsikten, och om det är vi, justitieministern och jag, ense.

Jag vill då också konstatera att det inte nu finns någon antydning till ytterligare resurser till poliserna. Det enda man åstadkom i nästa års budget var faktiskt 100 fler poliser i utbildning. Men det var faktiskt hundra färre än moderaterna krävde tidigare. Jag tror att det ur många synpunkter är klokt att sluta tala om polisbristen och i stället konstatera, precis som justitieministern gör, att det behövs åtgärder också på en rad andra områden inom samhällslivet för att man skall komma till rätta med brottsligheten.

Anf. 85 SIGGE GODIN (fp):

Fru talman! Det är utmärkt att statsrådet tar upp frågan om moral och etik. Moral och etik fungerar emellertid inte om man inte har klara regler och ger klara signaler till människorna i ett samhälle om hur man vill ha det. Det är faktiskt regeringens uppgift att skapa sådana regler.

Det är bra om det blir en genomgång av de regler som gäller förvaring av vapen och om de reglerna kan skärpas. Min fråga kvarstår dock: Vad vill man göra med hemvärnsmännens och officerarnas vapen? Skall de bort från hemmen och förvaras på ett bättre ställe? Militären säger nu att stöldbarna i de säkra förråden har mycket mindre omfattning. Jag tycker därför att det bara är att lämna in vapnen. Jag vill ha ett svar på den frågan.

Anf. 86 RUNE BACKLUND (c):

Fru talman! Justitieministern säger att man var överens med handeln när det gäller en kommission. Då är det litet förvånande att man från Köpmannaförbundet för någon vecka sedan gick ut med ett uttalande som var mycket kritiskt mot justitieministern. Man kritiserade att det inte hade blivit en kommission. Det verkar som om kontakterna på något sätt inte har klaffat. Det finns kanske anledning för justitieministern att ta en förnyad kontakt.

Hos Köpmannaförbundet upplever man uppenbarligen att man har fått nej till åtgärder. I uttalandet, som ställdes till justitieministern, skrev man: "Att helt avstå från åtgärder från statsmakternas sida måste rimligtvis vara otänkbart, främst med tanke på det upptrappade våldet under den senaste tiden som i betydande omfattning drabbat människor engagerade i detaljhandel och serviceföretag." Man är ganska frän i sin kritik.

Det vore bra om justitieministern tog förnyade kontakter och försökte reda ut om det föreligger ett missförstånd här. Det här är en viktig fråga för handeln och de handelsanställda.

Anf. 87 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Statsrådet svarade mig att det förekommer överläggningar. Jag utgår ifrån att det i första hand är handeln som avses. Med anledning av den senaste tidens många väpnade rån mot värdetransporter samt det faktum att en polisman har skjutits till döds, vill jag föreslå att man skall inbjuda olika branschorganisationer för att höra deras synpunkter. Därefter kan vi ta sats på nytt.

Jag vill peka på en egendomlighet. Man har t.ex. ett så omfattande skydd som en polisbil eller en polispatrull, men i slutändan låter man ändå en vaktman ensam bära flera miljoner. Då är det någonting som brister, ungefär som när man inte sätter in grinden i ett gärde.

Anf. 88 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! När det gäller hemvärnsmän och officerare, Sigge Godin, har vi inga planer på att ändra reglerna utöver det som man redan har fattat beslut om, nämligen strängare krav på förvaring av vapen.

Så till diskussionerna med handeln. Det har skett förnyade kontakter. För drygt två veckor sedan hade jag en ny sittning med företrädare för handeln. Vi diskuterade olika krav. Från handelns sida hade man släppt kravet på en kommission. Vi diskuterade varför man hade släppt kravet. Vi var överens om att man inte löser problemen på det sättet.

Jag kan inte lägga mig i hur man från handelns sida utformar sina pressreleaser. Jag blev naturligtvis mycket besviken när jag såg vilken information som går ut. Men vi har våra minnesanteckningar från sammankomsten med företrädarna för handeln.

Det förekommer redan diskussioner mellan handeln och polisen. Bl.a. ligger dessa diskussioner bakom utformningen av rekommendationerna från brottsförebyggande rådet och polisen.

Anf. 89 SIGGE GODIN (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret, även om det inte tilltalade mig. Det är bättre att få ett svar än inget.

Jag tycker faktiskt att regeringen inte tar särskilt seriöst på problemet i den här frågan. Göthe Knutson målade nyss upp hur situationen ser ut. Man måste överväga alla insatser när situationen är så allvarig. Man måste framför allt klargöra för svenska folket vilka regler som gäller i det här samhället. De måste gälla alla yrkeskategorier. Det får inte vara något snobberi att offi-

Svar på frågor

cerare skall ha vapen liggande hemma. De är också bara människor och kan också missköta säkerheten. Detsamma gäller för hemvärnsmännen.

Anf. 90 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Jag är tacksam för att statsrådet gav beskedet beträffande hemvärnsmän och förvaring av vapen, att det inte blir någon ändring i reglerna. Om hemvärnsmän och officerare inte finge ha vapnen hemma skulle åtminstone poängen med hemvärdet gå förlorad. Hemvärdet skall vara mobiliseringsbart redan i hemmet. Där finns mobplatsen. Beträffande officerare måste samma regler gälla.

Däremot bör man naturligtvis granska dem som söker till hemvärdet, så att inte fler misstag görs.

Jag är litet orolig för att det nu kan gå ut fel signaler till domstolarna. Jag tar nu upp ytterligare en punkt i statsrådets svar. Jag är inte riktigt tillfreds med domstolarnas straffmätning i alla de fall det gäller rån och liknande brott. Jag tycker att man dömer ut för låga straff. Det skulle bli mycket färre rån om fler rånare satt inne längre tid.

Anf. 91 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Jag tillhör personligen dem som har en mycket restriktiv inställning när det gäller vapen. Sveriges riksdag beslutade så sent som i höstas om en ny vapenlag. Denna trädde i kraft för knappt två månader sedan. Som jag har sagt tidigare tycker jag att det är viktigt att vi följer upp de nya stränga reglerna för att eventuellt, beroende på vad vi får för utfall, på nytt se över om reglerna är tillräckliga.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1991/92:391 om brottslingar som överlämnas till sluten psykiatrisk vård

Anf. 92 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Birgit Henriksson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att minska antalet våldsbrott som begås av våldsbrottslingar som skrivits ut från sluten psykiatrisk vård.

Låt mig först säga att jag blir mycket illa till mods när jag läser om de händelser som Birgit Henriksson tar upp.

Som Birgit Henriksson vet antog riksdagen förra våren den tidigare regeringens proposition om psykiatrisk tvångsvård m.m. Propositionen har lett till lagstiftning som trädde i kraft så sent som vid årsskiftet. Den nya lagstiftningen innebär bl.a. att större hänsyn kan tas till behovet av samhällsskydd. T.ex. skall domstolen förena överlämnandet till rättspsykiatrisk vård med en föreskrift om särskild utskrivningsprövning, om det finns risk att den dömda på nytt begår ett brott av allvarligt slag. Utskrivningsprövningen skall då göras av länsrätten. Vidare har vårdinrättningarna ålagts att underrätta målsäganden om en patient rymmer eller annars avviker.

Även om man kan ställa frågan om det nya utskrivningsförfarandet kom-

mer att innebära en tillräcklig förbättring när det gäller behovet av samhällsskydd, bör vi avvakta erfarenheterna av den ändrade lagstiftningen. Ännu kan vi ju inte dra några säkra slutsatser av de nya reglernas effekter. Som jag redovisade redan i budgetpropositionen är det dock min avsikt att noga följa utvecklingen, och om det framstår som påkallat kommer jag att initiera förnyade överväganden om hur den straffrättsliga särregleringen lämpligen bör utformas.

Prot. 1991/92:69
25 februari 1992

Svar på frågor

Anf. 93 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Fru talman! Jag vill först tacka justitieminister Hellsvik för svaret. Jag är mycket tacksam för justitieministerns avsikt, som jag ser som ett löfte, att noggrant följa utvecklingen.

Jag vet att lagstiftningen är ganska ny. Jag hade synpunkter på den redan vid tillkomsten. Jag var rädd för att åtgärderna inte skulle vara tillräckliga, vilket det ju ibland visar sig att de inte är.

Alltför många kvinnor är rädda för hot. Dessa hot framställs ofta med avsikten att de skall verkställas. Många gamla föräldrar lever i ångest och med rädsla för en våldsam son. Som regel är männen våldsammast.

När jag nu i februari skrev min fråga hade just en 40-årig man omhändertagits för våldtäktsförsök. Denna man var dömd fyra gånger tidigare. Tre av brotten begick han medan han var försöksutskrivnen från sluten psykiatrisk tvångsvård. Sådana här fall inträffar gång på gång, även när det gäller notoriska våldsmän.

I dag förväntar sig många att den borgerliga regeringen med kraft skall ta tag i problemet. Man tycker att det är förfärligt och man undrar varför inget blir gjort.

Det verkar vara en trend att man i dag dömer till fängelse i större utsträckning. Men det hjälper inte, eftersom förövarna behöver vård.

Kan justitieministern tänka sig att utreda om det är möjligt att döma personer till sluten psykiatrisk vård när så är erforderligt, men att låta dessa personer sitta av sin fängelsestid när de blir friskskrivna? De kan få förnyade vårdinsatser om så behövs, men de får ändå sitta sin tid i fängelse förvar.

Anf. 94 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Det förslag som Birgit Henriksson tar upp här är ett förslag som har varit föremål för riksdagens prövning under 80-talet. Det blev mycket starkt kritiserat. Om uppföljningen av den nya lagstiftningen visar att de nya reglerna inte ger ett tillräckligt skydd kan det finnas anledning för oss att på nytt ta en diskussion om möjligheterna att kombinera vård och fängelse.

Anf. 95 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för dessa synpunkter. De händelser jag har tagit upp har inträffat i år. Det är farligt för det allmänna rättsmedvetandet om människor bibringas uppfattningen att psykiatrisk vård fungerar som ett slags genväg till friheten. Man ser allvarligt på att de som begår sådana brott kommer undan sitt straff. Jag vet att de i de flesta fall inte

gör det. Men när notoriska brottslingar gång på gång begår nya brott reagerar allmänheten.

Anf. 96 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Det kan finnas anledning att i det här sammanhanget påpeka att den nya lagstiftningen från den 1 januari i år innebär att färre personer kommer att dömas till tvångsvård. Fler kommer att dömas till fängelse i och med att man ställer högre krav på sjukdomsnivå för att det skall bli fråga om vård i stället för fängelse.

Anf. 97 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Fru talman! Det är ändå litet tveksamt. En del av gränsfallen skulle faktiskt behöva vård. Det är inte heller humant att de inte får det. Därför vill jag att man noggrant följer upp detta och ser vad som sker. Jag är tacksam för att justitieministern har lovat följa utvecklingen under våren.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1991/92:382 om brott mot de mänskliga rättigheterna

Anf. 98 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Margareta Viklund har frågat utrikesministern om regeringen tänker vidta några åtgärder för att markera att övergrepp riktade mot kvinnor av polis, fängvaktare och soldater utgör allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Inledningsvis vill jag eftertryckligen säga att den svenska regeringen lägger mycket stor vikt vid att uppmärksamma och påtala brott mot de mänskliga rättigheterna.

Det kan vara på sin plats att här erinra om de olika granskningsmekanismer som FN har satt upp inom området för de mänskliga rättigheterna. Dessa kan indelas i två kategorier: konventionsanknutna mekanismer och mekanismer som kan tillämpas på alla länder oavsett om landet i fråga förklarat sig bundet av en viss konvention eller ej.

Inom ramen för FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna (MR-kommissionen) finns ett maskineri som inte är knutet till konventioner. Det består dels av en konfidentiell procedur, dels av ett öppet rapporteringssystem. I konfidentiell ordning, den s.k. 1503-proceduren, behandlas situationen i enskilda länder mot bakgrund av anmälningar från enskilda individer och frivilliga organisationer. Det offentliga rapporteringssystemet består av särskilda rapportörer och arbetsgrupper.

Inom ramen för FN:s kvinnokommission finns ett liknande maskineri, det s.k. kommunikationssystemet. Systemet bygger på handhavandet av klagomål angående staters åsidosättande av kvinnors rättigheter.

Sverige har aktivt sökt medverka till att detta system stärks så att kommu-

nikationerna får en med MR-kommissionen effektivt samordnad behandling. Vi anser att kränkningarna av de mänskliga rättigheterna rörande just kvinnor kräver att denna mekanism görs effektivare och att den ges större uppmärksamhet.

Frågan om våld mot kvinnor har kommit att uppmärksammas alltmer i FN och i medlemsländerna. Det gäller såväl våld, som utövas av statsmakten genom t.ex. polis, fångvaktare och militär och som är brott mot de mänskliga rättigheterna, som det våld som kvinnor utsätts för i den privata sfären.

Med Sverige som primus motor antog FN:s kvinnokommission redan år 1988 en resolution om våld mot kvinnor. Sverige har också aktivt medverkat till att kvinnokommissionen, i det nu förestående mötet den 11–20 mars, skall behandla en rapport om övergrepp mot kvinnor i fängelse. Sverige är visserligen inte längre medlem i kvinnokommissionen, men även som observatör kommer vi att aktivt verka för att staters övergrepp på kvinnor uppmärksammas och påtalas samt åtgärdas.

När det sedan generellt gäller våld mot kvinnor kommer kvinnokommissionen nu att ta ställning till hur man på bästa sätt skall tillvarata kvinnors behov av skydd och respekt för deras mänskliga rättigheter. Ett expertgruppsmöte, där Sverige deltog som observatör, ägde rum i Wien i november förra året. På mötet diskuterades olika möjligheter att få till stånd en förstärkande komplettering till konventionen mot all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW). Det förefaller inte otroligt att kvinnokommissionen beslutar att rekommendera att en deklaration om våld mot kvinnor utarbetas. I detta arbete kommer Sverige givetvis att aktivt medverka.

Anf. 99 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! Jag tackar bistandsministern för svaret. Sexuella övergrepp på kvinnor i bl.a. fängelser anser jag är en så angelägen fråga att den behöver lyftas fram på dagordningen och där få en framskjuten plats. Det är därför jag har ställt denna fråga i dag.

Att kvinnor utsätts för våldtäkt när det råder krig är ingen nyhet. I söndags sades t.ex. på nyheterna i radio att det som ett resultat av våldtäkter under kriget vid Persiska viken i dag i Kuwait finns många barn på barnhem. I början av februari rapporterade Amnesty International att våldtäkt på gripna eller fängslade kvinnor ofta används som förhörsmetod, militärstrategi eller hämnd mot närstående politiskt aktiva män.

Att bli våldtagen och sexuellt trakasserad av polis, fångvaktare och militär är ett av de mest förnedrande övergrepp som kvinnor kan utsättas för. Amnesty International berättar vidare att t.o.m. gamla kvinnor och unga flickor utsätts för denna fruktanvärda behandling. Detta är ett problem, som alltför sällan lyfts fram i ljuset men som, trots detta, är upprörande och ett bland många uttryck för kvinnans utsatta situation på många håll i världen.

När en polis eller militär våldtar kvinnor i fängelse har staten ansvar för händelsen. I FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, konventionen om civila och politiska rättigheter samt konventionen om tortyr förbjuds stats-sanktionerad våldtäkt och annan misshandel.

I alltför många länder är detta tyvärr bara en paragraf på papperet. I ett antal länder betraktas våldtäkt "i statens namn" endast som ett lindrigare

brott mot de mänskliga rättigheterna. Av de anmälningar som görs är det få som leder till att förövarna straffas. Myndigheternas undersökningar är ofta ytliga och slarviga.

Sverige är känt för att i olika sammanhang arbeta och strida för de mänskliga rättigheterna – det är sant och det vet vi. Ett av de grundläggande kriterierna för biståndspolitiken är just de mänskliga rättigheterna. I det begreppet är det också angeläget att inkludera kvinnans situation i världen och särskilt peka på den på ett alldeles speciellt sätt.

Anf. 100 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Margareta Viklund och jag har inte någon som helst delad mening eller uppfattning i den här frågan. Jag tror att jag utan vidare kan säga att våld mot kvinnor uppfattas av alla riksdagens partier som något av det mest vedervärdiga och mest angelägna att fördöma.

Som minister också för MR-frågor, "Human Rights Issues", kan jag försäkra Margareta Viklund att jag jämt och ständigt tar upp detta med ministrar från länder där jag vet att inte allt står rätt till. Dessa länder är dess värre många till antalet. Jag ser det som min självklara uppgift att i varje fall försöka bilda opinion för och understryka att vi aldrig någonsin kan acceptera att människovärdet rangordnas utifrån kön, ålder, ras eller vad det vara månne.

Jag är också den första att hålla med Margareta Viklund om att det i många sammanhang och i många nationer är kvinnan som är speciellt illa utsatt. Låt oss gemensamt, i de fora dit vi har tillträde och där vi har möjlighet, fortsätta att bilda opinion. Det är den enda möjligheten vi har, såvitt jag förstår.

Anf. 101 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! Det känns litet konstigt att gå i polemik med sin egen partiledare här i dag, men eftersom jag tycker att frågan är mycket angelägen valde jag ändå att göra det, när det inte var utrikesministern som jag skulle möta.

Det känns betryggande att höra att biståndministern i olika sammanhang, vid de tillfällen då han möter företrädare för länder i vilka de mänskliga rättigheterna kanske inte ses med samma ögon som här i Sverige, tar upp denna fråga och lyfter fram den.

Jag önskar också att biståndministern skulle föreslå FN att den här frågan lyfts fram med skärpa och inte bara, som det står i ministerns svar, uppmärksammas i FN, därför att jag tycker att den är så angelägen.

Anf. 102 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag uppfattar det inte som att vi befinner oss i polemik, Margareta Viklund och jag, utan som att vi är mycket samstämmiga i denna fråga. Jag kan gott hålla med Margareta Viklund om att formuleringarna av och till kunde vara av mer emfatisk karaktär.

Jag kan dock försäkra att det inte är något fel på engagemanget på det här området. För ungefär ett eller ett och ett halvt dygn sedan kom jag hem från ett par länder i Asien, där jag faktiskt dag ut och dag in tog upp detta med myndigheter och ministrar, därför att jag såg att kvinnorna och barnen icke

hade samma rättigheter – för att inte säga värde – som männen hade. Som ansvarig för MR-frågorna är det en självklarhet för mig att understryka vikten därav. Denna rättighet är också understruken i regeringsförklaringen.

Jag vill också i all hast nämna, fru talman, att vi får besök i Stockholm av chefen för UNIFAM, alltså FN:s kvinnofond, den 4–8 mars. Jag hinner inte utveckla innehållet i besöket mer, men det är ett exempel på vårt engagemang i den här typen av frågor.

Anf. 103 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! Jag tycker det är väldigt viktigt att man kan utveckla begreppet mänskliga rättigheter till att också omfatta kvinnans situation i världen. Precis som biståndsministern sade kommer det att inkludera barnens situation i världen. Om man höjer kvinnans status, får det återverkan på barnens status och situation i världen.

Anf. 104 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Avslutningvis vill jag bara tillägga: Vi har nu talat om världen, och jag har nämnt några länder i Asien. Låt oss för anständighetens skull också understryka att många kvinnor utsätts för våld i vårt eget land. Så sent som den 22 februari i år – alltså för endast ett par dagar sedan – läste jag i Svenska Dagbladet att var tionde dag misshandlas en kvinna till döds i Sverige. Hon är det slags brottsoffer som ofta glöms bort i debatten. Jag tycker det är viktigt att få med just detta eländiga, fasansfulla faktum i vårt meningsutbyte här.

Anf. 105 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! Det har jag ingenting emot.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1991/92:410 om svenskt bidrag till återuppbyggnadsarbete i Eritrea

Anf. 106 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Eva Johansson har frågat mig hur arbetsrelationerna med Eritrea kommer att se ut och på vilket sätt Sverige kommer att bidra till återuppbyggnadsarbetet efter kriget.

Den 23 januari informerades riksdagen om att en svensk delegation avsåg besöka Eritrea för att med företrädare för den provisoriska regeringen diskutera de svensk-eritreanska förbindelserna, samt hur Sverige bäst kan hjälpa till att bygga upp landet ur ruinerna efter kriget. Av den rapport som jag har fått av delegationen efter hemkomsten, framgår det att det man från eritreansk sida framför allt önskar är en svensk representation på platsen i någon form, dock inte nödvändigtvis en diplomatisk sådan. Det förhållandet att den formella självständigheten ännu inte föreligger påverkar givetvis utformningen av en sådan representation, men utgör inget hinder. Således

Prot. 1991/92:69
25 februari 1992

Svar på frågor

överväges för närvarande inom departementet huruvida en svensk kontaktperson bör utses. Denne får i så fall även representera biståndsintressen.

Beträffande frågan på vilket sätt Sverige kommer att bidra till återuppbyggnadsarbetet vill jag nämna att förberedelser har inletts för ett vidgat biståndssamarbete. I dessa förberedelser ingår att se på dels de mer omedelbara akuta behoven, dels det mer långsiktiga utvecklingssamarbetet. SIDA var således under förra veckan i Eritrea för att på platsen gå igenom behoven. Förutom SIDA har representanter för svenska enskilda organisationer besökt landet. Även de internationella samarbets- och finansieringsorganen sonderar hur man skall kunna utforma hjälpprogram i Eritrea. Många givare är således uppmärksammade på behovet av att bidra. I mina kontakter med dessa och andra potentiella givare kommer jag att aktivt verka för att ekonomiskt stöd lämnas i syfte att bygga upp det sargade Eritrea.

Anf. 107 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka biståndsministern för svaret. Jag kan upprättligt säga att jag är mycket, mycket glad över att biståndsministern nu kan ge så tydliga och positiva besked när det gäller Sveriges relationer till Eritrea. Jag hoppas att övervägandena skall uppfattas så, att det faktiskt blir en representation av det slag som önskas.

Det här är viktigt inte minst för våra möjligheter att snabbt göra en långsiktig biståndsinsats som svarar mot de krav på utvecklingsstöd som finns i Eritrea. Uppenbarligen har UD-delegationens besök varit mycket värdefullt, eftersom regeringen på ett helt annat sätt än tidigare kan vara tydlig i frågan. Jag upplever det kanske så, att man har svängt i fråga om inriktningen av biståndet sedan den debatt vi hade för en månad sedan. Detta säger jag inte som någon kritik, utan jag tycker att det är väldigt bra. Möjligen kan man konstatera att det kanske var synd att inte biståndsministern själv gjorde ett besök i Eritrea redan i höstas, när han var i Etiopien. Det hade kunnat skynda på processen, och med tanke på att det kan ta tid att få fram bistånd – det vet vi sedan tidigare – tycker jag att det hade varit bra om det här jobbet kunnat startas redan i höstas. Jag tror att det just nu är mycket viktigt att Eritrea känner att landet kan få stöd och hjälp utifrån för det oerhört tunga arbete som återstår vid återuppbyggnaden efter kriget.

En sådan här snabb biståndsinsats skulle kunna bestå i att Sverige underlättar för eritreaner vilka bor utanför sitt land – i Sverige eller i andra länder – och som skulle behövas i återuppbyggnadsarbetet att kunna återvända till Eritrea. Sverige skulle kunna garantera lönen under den första tiden. Jag tar upp saken igen; vi diskuterade den tidigare, men det visade sig att det besked som Alf Svensson då gav att sådana här möjligheter fanns inte stämde. Jag undrar därför om statsrådet är beredd att medverka till att ett sådant bistånd blir möjligt att ge och kan ges snabbt.

Anf. 108 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag tackar naturligtvis för de vänliga orden om att min närvaro i november i Eritrea skulle ha påskyndat det hela. Jag är inte så säker på det. Däremot vill jag säga att jag inte tror att det är en riktig karakteristik som ges när Eva Johansson säger att vi skulle ha svängt i frågan. Arbetet är kom-

plicerat, det tar sin tid och saken måste undersökas från grunden. Jag kan säga att utrednings- och undersökningsarbetet är icke slut – vi kommer att fortsätta. SIDA arbetar och enskilda organisationer arbetar. På söndag reser en delegation, bestående av representanter för givare, FN och enskilda organisationer till Eritrea.

Men jag måste också i sammanhanget få säga att vi har inte suttit med armarna i kors. Det är ju faktiskt så att FN:s katastrof- och återuppbyggnadsinsatser inom Afrikas Horn annonserades den 28 januari i New York. Det var den s.k. SEPHA-appellen. Jag råkade vara i New York just den dagen, och som första givare bland dem som står bakom appellen gav Sverige ett stöd på 120 milj.kr. Det går till hela Afrikas Horn, men det är ingen som helst tvekan om att per capita är det eritreanerna som får största delen av denna biståndsinsats.

Den här insatsen tar det naturligtvis också tid att etablera, men beslutet är alltså fattat på vårt håll. Jag vill försäkra Eva Johansson om att vi icke är passiva på området, och när det gäller att underlätta för eritreaner att återvända till sitt land är det min ärliga mening att det skall vi fortsättningsvis försöka göra. Precis vilka formerna skall vara och hur verksamheten skall organiseras har jag ingen bestämd uppfattning om här i dag.

Anf. 109 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Ett besök av Alf Svensson i höstas hade säkerligen givit mycket av det viktiga underlag som jag förstår att UD-delegationen nu har tagit med sig hem. Det är min övertygelse att ett sådant besök skulle ha kunnat snabba upp processen. Men det behöver vi inte strida om nu.

Det är inte rimligt att biståndsministern här i dag skall kunna ge exakt besked om formerna för ett sådant här återflyttningsprogram. Men det är viktigt att verksamheten snabbt kommer till stånd, för detta är en biståndsinsats som inom mycket kort tid kan ge positiva effekter.

Eritrea lider stor brist på utbildat folk, inte minst inom socialvården och utbildningsväsendet, alltifrån grundskolan och upp till universitetet. Här skulle välutbildade eritreaner som bor i USA, Europa och världen i övrigt, vilka också har kunskaper i Eritreas egna språk, kunna göra ovärderliga insatser.

Anf. 110 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Vi är överens härvidlag. Jag tycker bara att Eva Johansson kanske också kunde nämna Sverige, för i Sverige bor väl egentligen den största kontingenten exileritreaner. Jag är helt ense med Eva Johansson om att dessa utgör en oerhört betydelsefull resurs – en välutbildad sådan – för uppbyggnadsarbetet i Eritrea.

Anf. 111 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag tror t.o.m. att jag nämnde Sverige allra först, och för övrigt anser jag att Sverige ingår i Europa – även om Sverige inte är medlem i EG har jag alltid räknat Sverige som en del av Europa.

Det är inte detta som är det viktiga nu, utan det viktiga är att man snabbt får fram ett besked om hur verksamheten kan tänkas fungera. Det finns ett

intresse i Eritrea för snabba insatser, och det finns även ett intresse bland alla de eritreaner som har tvingats fly utomlands till någon plats i världen. Deras arbetsinsatser behövs så fasligt väl där nere, och jag tror alltså att det här är det allra snabbaste sättet att stödja ett återuppbyggnadsarbete och få hem många av dem som på grund av kriget faktiskt har tvingats bort från sitt land. Det är i stort sett en hel ungdomsgeneration som inte kan stå i sitt lands tjänst just nu.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 16.33 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

16 § Svar på fråga 1991/92:404 om konkurrensen vid infrastrukturupphandlingen

Anf. 112 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Sten-Ove Sundström har ställt en fråga till arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund om konkurrensen vid upphandlingen av kommande investeringar i infrastrukturen, i första hand i Norrbotten. Frågan har lämnats över till mig.

Enligt Sten-Ove Sundström hyser man stora förhoppningar om att de investeringar som planeras i infrastrukturen skall komma att mildra effekterna av lågkonjunkturen, framför allt i Norrbotten, där arbetslösheten nu stiger snabbt. Samtidigt ökar oron bland företagen att beställningarna från de statliga verken i ökad utsträckning skall tillfalla företag i norra Norge och i Finland, bl.a. på grund av olika stödåtgärder som tillämpas i dessa länder, vilket snedvrider konkurrenssituationen.

Med anledning av detta har Sten-Ove Sundström frågat vilka åtgärder jag som statsråd är beredd att vidta, så att beställningar som är ägnade att skapa sysselsättning i Sverige också tillfaller svenska företag.

Det är den nuvarande regeringens vilja att motarbeta en stor arbetslöshet. Regeringen avser därför att utnyttja varje del i den samlade arbetsmarknadspolitiska arsenalen.

På kommunikationsområdet har jag aviserat ett flertal projekt som skall kunna ta till vara personal och kunnande inom byggnadssektorn, där antalet arbetstillfällen har sjunkit drastiskt.

Själva den statliga upphandlingen styrs dock av de regler som i huvudsak återfinns i upphandlingsförordningen. Enligt denna är en av de grundlägg-

gande principerna affärsmässighet vid upphandlingen, dvs. att det anbud som är mest förmånligt skall antas. Vid prövningen av vilket anbud som är mest förmånligt skall inte enbart det erbjudna priset vara avgörande, utan även faktorer som kvalitet och beräknad tidsåtgång skall vägas in.

Om ett bra anbud kommer in från ett av våra grannländer och detta antas, behöver det inte heller med nödvändighet betyda att arbetskraften också kommer från dessa länder. Det utländska företaget kan ju mycket väl komma att anställa arbetslösa som redan finns på platsen för byggandet.

Anf. 113 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skall be att få tacka kommunikationsministern för svaret på den fråga som jag har ställt till arbetsmarknadsministern. Jag ställde frågan till arbetsmarknadsministern just på grund av den oro som vi hyser för sysselsättningen i våra nordligaste län. Det vore bra om man fick möjlighet att nyttja de resurser som förhoppningsvis skall investeras i infrastrukturen. Än så länge har ju inte statsrådet aviserat några konkreta åtgärder för de nordligaste delarna av landet, men jag hoppas att det kommer att sättas in sådana åtgärder.

Självfallet skall, som statsrådet sade i svaret, upphandlingsförordningen gälla. Men om det visar sig att konkurrensen mellan de svenska och de övriga nordiska ländernas företag inte sker på lika villkor – att man i våra grannländer betalar ut exportstöd och regionalpolitiskt stöd till de företag som konkurrerar på den svenska marknaden –, då blir det en obalans i konkurrensen, en obalans som riskerar att slå ut sysselsättningen och många små och medelstora företag i Sverige. Det var väl inte riktigt det som var meningen med de resurser som nu skall satsas.

Man kan visserligen, som statsrådet gör, säga att även om inte de svenska företagen får del av dessa arbetstillfällen, är det möjligt att arbetskraften i Sverige utnyttjas. Men om de svenska företagen slås ut, kommer detta på sikt att leda till stora problem, även för arbetskraften i Sverige. Det var därför som jag ställde min fråga till arbetsmarknadsministern. Eftersom det enligt företagarna tydligen sker en orättvisa i konkurrensförhållandena, vill jag ha ett svar på frågan på vilket sätt regeringen bevakar det hela, så att det inte blir någon skevhet i konkurrensen och så att näringslivet i de nordligaste delarna av landet inte kommer i strykklasse.

Anf. 114 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Vi måste först komma överens om att det är upphandlingsförordningen som gäller. Det tror jag att Sten-Ove Sundström och jag är helt överens om.

Vi torde även vara överens om att det är oerhört viktigt att svenskt näringsliv är konkurrenskraftigt. Jag skulle naturligtvis kunna gå tillbaka och redogöra för regeringens hela batteri av förslag som syftar till att återställa konkurrenskraften, men just den här debatten är nog inte rätt forum för det. Jag hoppas ändå att Sten-Ove Sundström har förståelse för de åtgärder som härvidlag föreslås av regeringen.

Låt oss inte glömma bort att just Norrbotten och de norra regionerna är föremål för förslag från regeringen om just regionalpolitiska stödåtgärder,

bl.a. nedsättning av arbetsgivaravgiften, som kan ses som en motpol till motsvarande åtgärder på andra sidan kölen och andra sidan Bottenviken, vilka är de exempel som Sten-Ove Sundström nämner i sin fråga.

Också jag tycker att det finns anledning till eftertanke. Det är nu vi som kan hamna i ett bekymmersamt läge till följd av att ett av våra grannländer genomför en form av politik som vi i Sverige tidigare drev, nämligen en devalveringspolitik, där man exporterar sina problem med det inhemska kostnadsläget. Det är intressant att notera i sammanhanget att effekterna av den politiken kan få konsekvenser av den här typen i Sverige.

Anf. 115 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! De begränsade stödformer som finns i Sverige, bl.a. nedsättning av arbetsgivaravgiften, är ju inte någonting nytt, utan en sådan nedsättning har förekommit under ganska lång tid i vårt land. Det som har hänt under de senaste åren är att exportstödet och de regionalpolitiska stöden på andra sidan gränserna har förändrats.

Jag tycker att det är märkligt att inte statsrådet har något grepp om det här. Eftersom det nu kommer klara signaler från näringslivet om att det inte råder ett riktigt konkurrensförhållande genom att olika subventioner i Norge och Finland har ökat, borde man vara uppmärksam på utvecklingen.

När det gäller de mångmiljardsatsningar som förhoppningsvis kommer att göras i infrastrukturen vill jag betona att vi har förlorat möjligheten att konkurrera om att tillverka järnvägsräls i vårt land, eftersom regeringen inte är intresserad av att se till att denna produktion får fortleva. Inom kort kommer det att uppstå en monopolsituation i Europa, då endast ett företag tillverkar järnvägsräls.

I fråga om den norra delen av landet borde regeringen och statsrådet verkligen uppmärksamma problemen och se till att konkurrensförhållandet blir rättvist när det gäller att fajtas om dessa pengar som vi så väl behöver för infrastrukturen och för sysselsättningen i Norrland.

Anf. 116 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Sten-Ove Sundström och jag är överens om vilka problem som uppstår när man har ett skevt utgångsläge vid en konkurrenssituation. Därför är det också angeläget att framhålla att Sverige nu står inför ett avtal mellan EFTA och EG om en harmonisering, bl.a. av den här typen av åtgärder. Genom detta avtal och genom ett framtida medlemskap i EG får vi en hjälp på vägen mot lika villkor.

Anf. 117 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag beklagar att statsrådet vill att man skall vänta på de harmoniseringar som ett framtida EG-medlemskap kommer att innebära. Om den här regeringen skall driva denna väntandets politik, kommer hela de norra delarna av landet att utarmas på produktionskapacitet när det gäller verkstadsindustrin. Möjligheterna att i framtiden fajtas på lika villkor kommer att bli obefintliga, eftersom man nu tydligen – om jag har tolkat statsrådet rätt – passivt åser denna skevhet i konkurrensen mellan företagen, beroende på vilken sida av gränsen de är belägna.

Anf. 118 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag tycker att Sten-Ove Sundström är onödigt pessimistisk när det gäller konkurrenskraften i de företag som det här är fråga om.

Det finns tecken som tyder på att entreprenadbranschen i dag lämnar in anbud som ligger 20–30 % under vad som kalkylerades när dessa projekt togs fram i olika sammanhang. De snedvridningar i konkurrensen som Sten-Ove Sundström talar om finns inte specificerade. Han utgår ganska mycket ifrån en hypotetisk situation.

Låt oss se vad som händer med konkurrensen vid den här upphandlingen. Jag har hänvisat till att det är upphandlingsförordningen som gäller, men att det finns möjligheter att också väga in andra faktorer än enbart priset när man väl har fått ett anbud.

Anf. 119 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Skillnaden mellan min och kommunikationsministerns uppfattning när det gäller möjligheterna att nyttja de här resurserna är att jag litar på näringslivet och tror på vad man säger i de här frågorna. När man säger att förhållandena har ändrats och att man inte klarar konkurrensen på grund av att en annan subventionspolitik med exportstöd o.d. bedrivs i våra grannländer, måste vi ta det som sägs på allvar. Det är vad jag gör, och där har vi en skillnad mellan kommunikationsministerns och min uppfattning i den här frågan.

Jag rekommenderar statsrådet att noggrant se över situationen. Det gäller att se till att de resurser som plöjs ner i infrastrukturen också hamnar i svenska verkstadsföretag. Det handlar alltså om att det skall finnas sysselsättning på vår sida av gränsen.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1991/92:408 om nedskärningarna inom vägverket

Anf. 120 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Monica Öhman har frågat mig om det är min avsikt att vägverket skall privatiseras.

Bakgrunden till frågan är den omorganisation som pågår inom vägverket. Den innebär bl.a. att verksamheten effektiviseras genom att den delas upp på en väghållningsenhet och en produktionsenhet.

I den föregående regeringens proposition, Näringspolitik för tillväxt, behandlas bl.a. vägverkets omorganisation och uppdelning av verksamheten på det sätt som Monica Öhman anger. I propositionen anges att vägverket bör, när erfarenheter vunnits av den nya organisationen, kunna överväga att utreda frågan om att helt eller delvis bolagisera produktionsorganisationen. Även en samverkan med exempelvis kommuner och företag bör kunna övervägas. Riksdagen har ställt sig bakom detta förslag.

Det är således inte avsikten att hela vägverket skall privatiseras, men utvärderingen av den nu beslutade omorganisationen får visa om delar av verk-

samheten lämpligen bör bedrivas i annan form än som för närvarande är fallet.

Anf. 121 MONICA ÖHMAN (s):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret. Men jag kan inte påstå att jag känner mig trygg och lugn efter att ha fått det.

Redan i dag bedriver man ju verksamhet tillsammans med kommuner och företag. Jag bor i den nordligaste delen av landet. Där förekommer det mycket plogning under normala vintrar. Den här vintern har det ju inte varit så. Den privata verksamheten är – och har under många år, ja, så länge jag kan minnas – inkopplad i det avseendet. Jag tycker inte att det är något fel med det.

Det som dock gör mig bekymrad och som föranleder min fråga är det jobb som för närvarande pågår ute i olika arbetsgrupper. Man har där kommit fram till nedskärningar i storleksordningen 40 % både på personal- och på maskinsidan. Om vägverkets verksamhet skärs ned med 40 % finns det ingen möjlighet att konkurrera. Tråkigast av allt är att man ute på vägstationerna inte vet vad som kommer att gälla till våren. Man vet inte om man skall planera för jobb som behöver utföras. Signalerna om så här drastiska nedskärningar måste ju ha sitt ursprung någonstans. Det är bakgrunden till min fråga. Jag skulle önska att ministern ville försöka förtydliga något vad som ligger bakom det som sägs i sista stycket i svaret.

Anf. 122 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Monica Öhman frågar varifrån signalerna till den aktuella omorganisationen kommer. Jag kan bara säga att de har kommit från den föregående socialdemokratiska regeringen. Det är den som, med riksdagens godkännande, har startat den omorganisation som nu fullföljs.

Monica Öhman vet kanske att det finns olika uppfattningar om de här sakerna. Jag kan dock säga att vi har gett till känna regeringens syn i vår proposition om inriktningen av den ekonomiska politiken. Där säger vi att statens ägande skall begränsas till områden där marknaden inte själv förmår skapa de bästa förutsättningarna för en fungerande samhällsekonomi. Staten skall därför bara i undantagsfall, och då med bestämda motiv, uppträda som ägare av verksamheter som har kommersiella förutsättningar. Det är regeringens principiella hållning beträffande ägandet.

När det gäller just vägverket är redan, som Monica Öhman själv säger, ett samarbete på gång. Exempelvis i Gotlands kommun bildar vägverket och kommunen ett produktionsbolag. Bolagets verksamhet skall omfatta drift, underhåll, byggande av vägar och gator samt VA-anläggningar och annan likvärdig produktion.

Men sedan kommer vi till rationaliseringen av nuvarande egenregiverksamhet, av den egna produktionsverksamheten. Där tror jag ändå att det, och det var jag inne på för en stund sedan i den debatt som jag hade med Sten-Ove Sundström, är viktigt att företagen är konkurrenskraftiga. Det är för att åstadkomma en konkurrenskraftig produktionsverksamhet som vägverket nu är inbegripet i den här rationaliseringsprocessen.

Anf. 123 MONICA ÖHMAN (s):

Herr talman! Jag skulle vara mycket tacksam om ministern kunde förklara för mig på vilka grunder vägverket skall kunna konkurrera med det privata näringslivet, om vägverkets resurser beskärs i den omfattning som det här är fråga om.

Jag tycker – och jag hoppas att vi är överens på den punkten – att tjänsterna skall utföras på det effektivaste och billigaste sättet. Det skall vara ett bra jobb. Men om det inte finns resurser – om både maskinparken och personalstyrkan minskas till hälften – hur kan man då konkurrera med det privata näringslivet? Och hur kan man då bevisa att verksamheten är lika bra som verksamhet inom det privata näringslivet?

Anf. 124 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Monica Öhmans frågor är intressanta. Men just den här typen av frågor skall besvaras av verket. Verket skall se till att den kostym man har när det gäller att upprätthålla den egna verksamheten är konkurrenskraftig. Det är inte vi i regeringen som dikterar detta.

Låt alltså vägverket se till att det blir en konkurrenskraftig produktionsenhet! Om det behövs nedskärningar om 40 % för att det skall vara möjligt att konkurrera prismässigt, är det naturligtvis ett tecken på att den kostym som man i dag har är alldeles för stor.

Detta med konkurrenskraften måste ta sig uttryck i att man vid en konkurrensupphandling kan lämna priser som konkurrerar med de privata entreprenörernas priser.

Anf. 125 MONICA ÖHMAN (s):

Herr talman! Det är just det som är dilemmat. I dag har man en viss kapacitet. Man vet att det när våren kommer blir aktuellt med stora jobb. Då behöver mycket göras. Trummor skall läggas om. Vägar skall byggas. Det som förstörts under vintern skall förbättras. Men man vet ju inte om det finns några resurser.

Om jag tolkar kommunikationsministern rätt menar han att det är helt och hållet vägverket – alltså generaldirektören och styrelsen – som till syvende och sist är ansvarigt för att man jobbar efter vad som sagts om de här drastiska nedskärningarna.

Anf. 126 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Svaret på den senaste frågan är nog ja. Jag tror icke att Monica Öhman behöver befara att det när våren kommer inte finns arbetare vare sig det gäller vägverket eller privata entreprenörsföretag som har tillräckligt stor kapacitet för att klara av de aktuella åtgärderna.

Frågan är bara om de kan vidtas på ett kostnadseffektivt sätt från vägverkets sida. Det är vägverket som självt skall svara för att den konkurrenskraften kan åstadkommas.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1991/92:418 om Arlandabanan

Anf. 127 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Ines Uusmann har frågat mig om regeringen avser att skyndsamt sätta i gång byggandet av Arlandabanan.

Bakgrunden till frågan är den rapport om Arlandabanan som förra måndagen lämnades till delegationen för infrastrukturinvesteringar. Curt Nicolin har på uppdrag av delegationen utrett hur Arlandabaneprojektet lämpligast bör genomföras. Nicolin konstaterar att hela projektet inte går att privatfinansiera, men han anvisar också vägar för hur stora delar av projektet som skulle kunna genomföras i privat regi.

Låt mig börja med att konstatera att byggandet av Arlandabanan redan har påbörjats på delen mellan Stockholm och Rosersberg.

De lösningar som Curt Nicolin presenterat då det gäller hela projektet studeras för närvarande av delegationen för infrastrukturinvesteringar som, enligt vad jag har inhämtat, inom kort kommer att lämna ett förslag till regeringen om hur Arlandabanan skall kunna förverkligas.

Anf. 128 INES UUSMANN (s):

Herr talman! Jag framför ett tack för svaret, eftersom jag är väluppfostrad och vet att man skall tacka för ett svar, även om man faktiskt är mycket besviken. Detta svar är om möjligt lika innehållslöst som det som föranledde en debatt här för en och en halv vecka sedan.

Nicolins utredning landar ju på precis samma principiella uppläggning som den som den socialdemokratiska utredningen kom fram till, dvs. att Arlandabanan AB skall äga banan och att en trafikeringsrätt skall upphandlas i konkurrens. De månader som Nicolins utredning pågått har då lett till en enda sak: vi har fått det för vår region viktigaste trafikprojektet försenat alldeles i onödan.

Vad Nicolin nu också konstaterar har han naturligtvis kunnat komma fram till på grundval av en mycket god insyn. Även om han inte formellt är jäviga kan han sägas ha ett visst delikatessjäv i denna fråga, eftersom han har starka intressen i ett av två – om också banverket räknas tre – konsortier som är intresserade av att projektera och bygga i detta sammanhang.

Jag undrar verkligen om kommunikationsministern menar allvar när han slår sig för bröstet och gör följande uttalande: Vi kan konstatera att bygget redan har påbörjats mellan Stockholm och Rosersberg. Det är mindre än tio personer som är sysselsatta med detta. Det handlar om ett mångmiljardprojekt, men mindre än tio personer arbetar med det. Är det någonting att skryta med i en arbetsmarknadssituation i Stockholms län där 30 000 är arbetslösa?

Anf. 129 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Ines Uusmann har frågat mig om vi avser att skyndsamt sätta i gång byggandet av Arlandabanan. Jag har svarat på detta. Jag har konstaterat att Curt Nicolin på vägnar av delegationen för infrastrukturinvesteringar har genomfört en översyn av de olika alternativen och att han har inkommit

med den till delegationen. Delegationen kommer att lämna ifrån sig ett material, som skall föreläggas regeringen inom en mycket snar framtid.

Jag vet att Ines Uusmann är disponerad för att vilja ha svar i förtid på frågor som ännu inte är färdigberedda. Jag har också svarat att bygget faktiskt har kommit i gång. Om det är tio personer som arbetar med det vet jag inte, men vi har anslagit 200 milj.kr. för detta bygge. Jag vet inte varifrån Ines Uusmann har fått uppgiften att mindre än tio personer är sysselsatta med detta. Det skulle vara intressant att få reda på det.

Låt mig bara konstatera att regeringens uppfattning är att byggandet av Arlandabanan kommer att sätta i gång i den takt som var planerad, men att färdigställandet av allt att döma kommer att kunna ske betydligt fortare än enligt den planläggning som den tidigare regeringen hade.

Anf. 130 INES UUSMANN (s):

Herr talman! Jag skulle faktiskt vilja se om detta vore möjligt. Vi ser ju nu vad det här har lett till. De privata alternativ som regeringen ville få fram kunde inte tas fram. Nu handlar det om att återvända till utgångspunkten igen och fundera över vilka ideologiska möjligheter som man har att dra upphandlingen ett varv till och att se vilka privata alternativ som man nu kan ragga upp, eftersom detta försök inte gick. Det blir en tidsfördröjning vars storlek är totalt okänd. Då går det att svara att vi hoppas att vi med femskift skall kunna köra i gång detta litet snabbare. Men man måste starta arbetet, och det är det som man inte gör.

Det sägs vidare att det framförs propåer från miljödepartementet om att Arlandabanan skall NRL-prövas. Jag skulle vilja få en reaktion på det.

Anf. 131 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag vill göra den deklarationen att min och regeringens uppfattning är att om vi kan hitta projekt där vi kan få privata intressenter att i samhällsekonomiskt acceptabla former satsa pengar för investeringar, så att de pengar som vi har tillgängliga inom den offentliga sektorn i större omfattning kan användas där investeringar behöver göras, är det en angelägen uppgift att verkligen komma fram till detta.

Jag vet inte om Ines Uusmanns politik ger resurser att ta fram ytterligare medel för investeringar som skulle behövas, om man inte hittar en privat finansiering. Det har knappast varit det intryck som man har fått när man har följt debatten om regeringens olika förslag till besparingar att den socialdemokratiska oppositionen är beredd att satsa mera pengar på detta. Vi har därför gått detta varv och undersökt förutsättningarna för en privatfinansiering. När arbetet är avslutat skall vi komma med ett förslag till riksdagen.

Anf. 132 INES UUSMANN (s):

Herr talman! Vi har under de här månaderna verkligen lärt oss att allt är bra bara det är privat. Men när Nicolin fick sitt uppdrag, med den insyn som han har i företag som är mycket stora intressenter, erhöll han naturligtvis möjligheter att inte bara kontrollera sina egna intressanta projekt utan också dem som eventuellt skulle kunna konkurrera med honom.

Trots att man har försökt har man inte hittat något annat än det som den

gamla socialdemokratiska regeringen hade att komma med, dvs. att ett företag, Arlandabanan, skulle äga banan och att trafikeringsrätten skulle upphandlas. Det har ju inte kommit fram något annat i Nicolins uppläggning, som tillkommit på grundval av att han har mycket god insyn både i vagnmaterial och i infrastrukturförhållanden.

Anf. 133 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag upprepar, för vilken gång i ordningen vet jag inte, att vi har fått in ett material från Curt Nicolin till delegationen och att det kommer att redovisas för regeringen. Vi räknar inte med några förseningar vad gäller igångsättandet, men bedömer att Arlandabanan skall stå färdig betydligt tidigare än vad den förra regeringen planerade.

Anf. 134 INES UUSMANN (s):

Herr talman! Kommunikationsministern säger att man inte räknar med några förseningar, men förseningarna har redan uppstått, och det är faktiskt det mest upprörande. De konsortier som nu försöker att komma in på projektet skall ha både hängslen och livrem för att få försöka åstadkomma ett resultat. Återigen: Skall regeringen klara uppgiften med privata finansiärer undrar jag om vi någonsin får någon Arlandabana. Om så inte sker, får vi inte heller någon tredje rullbana, för såvitt jag förstår är dessa frågor sammankopplade.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1991/92:421 om uttalande om delpensionen

Anf. 135 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Ingela Thalén har frågat mig om regeringen avser att föreslå förändringar av det statliga betalningssystemet för att kunna rätta delpensionen.

I artikeln i tidningen Statsanställd nr 3 år 1992 säger jag att staten måste se var den lägger sina pengar och att om staten använt bankgirot i stället för postgirot hade vi sluppit sänka delpensionen. Det uttalande som redovisas är starkt förenklat och har uppenbarligen föranlett missförstånd. Jag beklagar detta.

Postverket har en nettokostnad för att upprätthålla en daglig och rikstäckande betalnings- och kassaservice. Denna kostnad täcks för närvarande genom den s.k. floaten, som innebär att postgirot får tillgodogöra sig räntan under några dagar på inbetalningar till staten via postgirot.

Man kan naturligtvis diskutera om detta system för ersättning är det bästa. I finansplanen föreslår regeringen att riksrevisionsverket ges i uppdrag att utarbeta ett förslag till ett tidsbegränsat, marknadsmässigt avtal, som reglerar ersättningen för att staten utnyttjar postgirots betalningstjänster. Den s.k. floattiden skall då minskas ned till högst en arbetsdag. Denna förändring kommer att medföra att statens räntenetto förbättras med i storleksordningen 350–500 milj.kr. I årets budgetproposition föreslår regeringen vidare

att ett reservationsanslag skall anvisas till postverket som ersättning för rikstäckande betalnings- och kassaservice på 300 milj.kr.

Regeringen har föreslagit besparingsåtgärder för budgetåret 1992/93 på ca 14 miljarder kronor, varav indragningen av delpensionerna är en åtgärd. Vad jag egentligen avsåg med mitt exempel i artikeln är att en effektivare hantering av offentliga medel innebär en besparing som i storleksordning motsvarar kostnaden för delpensionsförsäkringen.

Svar på frågor

Anf. 136 INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret. Jag har naturligtvis förståelse för att det i en artikel kan bli denna typ av förenklingar, som kan skapa missförstånd. Men när han i svaret på en fråga fullföljer missförståndet minskar min förståelse avsevärt.

Kommunikationsministern säger att en effektivare hantering av offentliga medel innebär en besparing som i storleksordning motsvarar kostnaden för delpensionsförsäkringen. Skall jag förstå svaret så, att om man får denna effektivare hantering skulle regeringen vara beredd att ta tillbaka förslaget om att ta bort delpensionen?

Anf. 137 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag förstår att Ingela Thalén vill få in mig i en debatt om delpensionerna. Det kommer hon att misslyckas med. Det jag kommer att svara på är hur vi effektivast hanterar våra gemensamma medel i banksystemet. Det var nämligen det artikeln i tidningen Statsanställd handlade om.

Om staten i stället hade utnyttjat bankgirot, där man har en floatdag, hade vi gjort en besparing i denna storleksordning. Det var vad mitt exempel i tidningen gällde. Jag har upprepat det här i dag. Jag förstår inte att Ingela Thalén inte uppfattar det som står i sista stycket i mitt svar utan tycker att jag vidhåller samma missförstånd. Det är en gåta för mig.

Anf. 138 INGELA THALÉN (s):

Herr talman! För mig är det inte något som helst problem att förstå att man i den offentliga debatten går ut med beskrivningar och underförstådda antydningar om att om staten på ett skickligare sätt hade hanterat sina medel, skulle man ha kunnat klara sig undan vissa svåra nedskärningar inom välfärdsområdet.

Det är inte jag som har dragit i gång debatten om kopplingen mellan penningströmmar och delpensioner. Det är kommunikationsministern som har lyft in denna fråga i debatten genom intervjun i tidningen Statsanställd. Det är av det skälet som jag har ställt frågan.

Jag har inte några som helst problem att förstå sambandet i övrigt. Men det verkar som om kommunikationsministern har svårt att förstå sambandet mellan penningströmmarna och det faktum att delpensionen betalas av en delpensionsavgift.

Anf. 139 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag kan förtydliga mig och säga att den besparing vi gör genom att postgirot tas ifrån en floatdag finns med i summan 14 miljarder kronor, som redovisas i mitt svar.

Anf. 140 INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Jag kan bara dra följande slutsats: Om man inte tänker på vad man säger, så säger man vad man tänker. I detta fall har bristen på tanke varit utomordentligt tydlig.

Anf. 141 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Ingela Thalén har själv varit statsråd. Hon har också varit kommunalråd och vet vad en dålig ekonomi innebär och att det ibland krävs kraftfulla tag för att komma till rätta med det. Ingen är betjänt av att vi hanterar offentliga medel på ett icke effektivt sätt.

Herr talman! Jag finner ändå att man kan unna sig en viss pedagogik när man diskuterar denna sak. När jag talade med personer på tidningen Statsanställd försökte jag förklara vad detta innebar. Jag möttes från fackligt håll av skepsis för att vi ville ta ifrån postgirot en floatdag, och försökte hitta ett mått på hur mycket pengar det egentligen handlade om. Detta är ett uttalande som jag kan stå för. Huruvida tanken felar eller inte, överlåter jag åt kammaren att avgöra.

Anf. 142 INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Om det nu är viktigt för de nuvarande borgerliga statsråden att vara pedagogiska, och det finns säkert skäl att vara det, förstår jag inte alls vitsen i denna jämförelse. Vad denna artikel har åstadkommit är det faktum jag försöker redovisa i min fråga, nämligen att man har fått uppfattningen att om samhällets penningströmmar hanterats på ett annat sätt, hade regeringen kunnat undvika att ta bort delpensionen.

Jag tycker att man skall vara tydlig i sin pedagogik. Delpensionerna betalas av en delpensionsavgift. Penningströmmarna i samhället i övrigt har oerhört stor betydelse för nationalekonomin på det övriga området. Men om man skall vara tydlig skall man särskilja dessa saker och inte försöka sig på någon sorts undanglidande politiska poänger genom att, underförstått, säga att om den socialdemokratiska regeringen hade skött sig litet bättre, så hade den stackars borgerliga regeringen sluppit lägga fram förslag om att ta bort delpensionen. Där tycker jag inte att pedagogiken är särskilt lysande.

Anf. 143 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Det hade naturligtvis varit fullt möjligt för den socialdemokratiska regeringen att effektivisera betalningsströmmarna inom postgirot under tidigare budgetår och använda pengarna för något ändamål som då inte kunde tillgodoses.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1991/92:422 om planerat tunnelbygge genom Hallandsåsen

Anf. 144 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Ingegerd Sahlström har frågat mig om jag avser vidta några åtgärder så att tunnelbygget genom Hallandsåsen snarast kan komma i gång.

Det har vidtagits åtgärder för att tunnelbygget genom Hallandsåsen skall kunna komma i gång. Från anslaget för infrastrukturinvesteringar har medel avsatts för att en dubbelspårig tunnel skall vara klar år 1996.

Jag förmodar att de hinder som Ingegerd Sahlström syftar på i sin fråga är den ansökan om expropriation av mark för tunnelbygget som för närvarande ligger på regeringens bord. Enligt planeringen kommer denna fråga att behandlas av regeringen inom kort.

Anf. 145 INGEGERD SAHLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag får tacka så mycket för svaret. Det är klart att jag gärna hade sett ett exakt datum för start för tunnelbygget. Jag kan förstå att det inte är så enkelt. Men kommunikationsministern måste förstå att vi i Halland tycker att det går litet långsamt med denna fråga, speciellt i det läge som vi har nu med en arbetslöshet som inte är så vanlig för oss hallänningar. Arbetslösheten är i dag ganska hög. Vi har en högre arbetslöshet än riket i stort.

Regeringen säger sig vilja minska arbetslösheten. Då tycker jag att det är ett märkligt förfarande att man ibland söker olika objekt för att sätta i gång verksamheter, när det finns ett projekt och pengar till det i budgeten.

Det som står i svaret, att det finns pengar avsatta, är ingen nyhet. Frågan är egentligen när man skall starta. Det är det intressanta. Efter vad jag har hört i dag om västkustbanan i stort blir jag litet ängslig. Det är inte så konsigt att man undrar om de pengar som finns avsatta för en tunnel skall vara till en tunnel eller om de skall användas till någonting annat. Skall vi vänta med vår tunnel?

Anf. 146 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Ingegerd Sahlström är från Halland. Det är trevligt. Men om Ingegerd Sahlström hade varit ägare till en fastighet i anslutning till tunnelbygget och stått inför en expropriation av sin fastighet, hade hon kanske inte varit lika angelägen om att regeringen skulle snabba på med detta.

Det vi ser för närvarande är uttryck för en tendens. Det ger en ökad rättstrygghet för den enskilde att banverket och vägverket går ut med ett antal olika alternativ vid sådana här projekt. Byggandet av en tunnel genom Hallandsåsen är ett utmärkt exempel på detta. Den nya genomfarten för järnvägen genom Ängelholm är ett annat. Den folkliga debatten kommer i gång och människor engageras.

Det kan ses som ett byråkratiskt hinder och föranleda frågor i kammaren av den art som den fråga jag just nu besvarar. Det kan också ses som ett uttryck för den enskildes ökade rättssäkerhet när man skall dra fram stora och genomgripande anläggningsarbeten.

I detta fall ger jag beskedet att regeringen på torsdag har expropriationsärenden för ett antal hallänningar och deras fastigheter uppe till beslut, för att vi skall kunna dra denna tunnel genom Hallandsåsen. Ärendena kommer att avgöras på torsdag.

Anf. 147 INGEGERD SAHLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag förstår problematiken. Det var 1990 som vi fattade beslut om en tunnel, så man har haft en viss tid på sig. Men jag förstår som sagt att det ibland kan ta tid.

Nu ligger ärendet på regeringens bord. Är man överens inom regeringen om tunnelbygget? Jag har hört vissa rykten om att man i olika departement har litet olika uppfattningar.

Anf. 148 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag känner inte till någon annan uppfattning än att det här expropriationsärendet skall hanteras av regeringen på torsdag. Det finns, såvitt jag vet, bara ett förslag.

Anf. 149 INGEGERD SAHLSTRÖM (s):

Herr talman! Då hoppas jag att det kommer att bli positivt för oss, att vi kan få jobb i södra Halland. Jag kanske får ge ett litet tips på vägen. Det skulle vara väldigt bra om man också kunde tidigarelägga projektet västkustbanan, eftersom en samordning av tunnelbygget samt E 6:ans och dubbelspårets utbyggnad skulle ge vissa effekter. Att få en viss ekonomi i dagens läge skulle väl inte vara så dumt. Så ge oss snabbt ett dubbelspår också, tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1991/92:423 om televerkets investeringar

Anf. 150 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Hans Gustafsson har frågat mig vad riksdagens och regeringens beslut angående uppskjutandet av delegeringen av televerkets taxor innebär för televerket.

Den uteblivna taxehöjningen medför ett intäktsbortfall för televerket på ca 600 milj.kr. på årsbasis. Det kan vidare nämnas att televerket inte fick höja avgifterna för hushållen under 1991.

Den allvarligaste effekten av riksdagens beslut är dock att kostnadsanpassningen av teletaxorna inte kan genomföras, vilket ytterst drabbar hushållen.

De investeringsneddragningar på 2 miljarder kronor som frågeställaren refererar till är naturligen beroende av de uteblivna taxehöjningarna men också av konjunkturnedgången och med den en minskad trafikökning i tele-nätet.

Riksdagens beslut om senareläggning av taxedelegeringen innebar samtidigt ett ifrågasättande av det tidigare beslutade pristaket. Den roll som Hans Gustafsson ser för regeringen, att under tiden fastställa taxorna, kan förefalla enkel och klar. Men jag vill betona att riksdagen har ifrågasatt pristaket. Vidare tar det tid att både avveckla tidigare beslut och förbereda samt genomföra ett nytt taxebeslut.

Televerket har nyligen redovisat en utredning av pristaket i enlighet med riksdagens beslut. Denna analyseras för närvarande inom kommunikationsdepartementet.

Regeringen har för avsikt att återkomma till riksdagen under våren i detta ärende.

Anf. 151 HANS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Jag skall först be att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Jag skall inte vara gnällig och säga att det fattas en del, för det kan vi klara upp här i talarstolen.

Jag skall fullfölja frågan med ett par nya frågor. Vill kommunikationsministern säga i vilken utsträckning dessa neddragningar i investeringarna på 2 miljarder och det friställande av 4 700 anställda som televerket avser att genomföra beror på riksdagens beslut om att skjuta sex månader på taxehöjningarna?

Den andra fråga som jag vill komplettera med är: Vad anser kommunikationsministern själv om neddragningarna? Både den förra regeringen hade och den nuvarande har inflationsbekämpningen som ett övergripande mål för sin politik. Är det då rimligt att televerket tolkar riksdagens beslut om att man får höja taxorna till 70 % av nettoprisindex så, att man på en enda gång kan höja hushållens samtalstaxor med 140 %, därför att det saknas konkurrens, och sänka taxorna för andra?

I finansplanen kan jag på s. 30 läsa att regeringen, när regeringen hade fastställt taxorna, beslutade att med 680 miljoner minska det belopp på 8,093 miljarder som riksrevisionsverket hade räknat ut skulle överföras från posten till statskassan. Jag har fått reda på att detta gjordes på kommunikationsministerns inrådan. Vad är detta för belopp?

Anf. 152 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Hans Gustafsson introducerar en intressant princip att först ställa en fråga och sedan komplettera med ytterligare tre som är minst lika omfattande som den ursprungliga. Men det är sådant som tillhör det här jobbet.

Hans Gustafsson frågade först i vilken utsträckning neddragningarna berodde på att taxehöjningarna sköts upp sex månader. Jag kan svara med en gång att de sex månaderna icke är något problem. Problemet är att ni i populistiskt nit går samman med Ny Demokrati i en motion och vill begränsa kostnadsanpassningen genom att kräva att pristaket skall knytas till hushållens telefonkostnader. Ni vill att pristaket skall vara antingen 25 % eller 50 % av nettoprisindex.

Låt oss titta på vad det skulle innebära. Jag vet inte om ni har tittat på det innan ni skrev motionen. Det skulle vara intressant att få veta det. Den socialdemokratiska regeringen lade fram ett förslag och fick igenom det i denna kammare, som hade en annan sammansättning då. Det beslutet har ni nu tagit tillbaka. Ni ligger alltså i strid med er själva om vad som är rätt i denna fråga. Det kanske vore bra att klara ut det först innan man ställer nya frågor.

Det förra beslutet innebär att televerket skulle krävas på att varje år åstadkomma en produktivitetsökning med 3 %. Det ni nu föreslår innebär att televerket, för att klara det lönsamhetskrav som riksdagen ålagt verket, skulle behöva öka sin produktivitet med 6-10 % per år. Hans Gustafsson kan själv räkna ut hur många flera anställda som måste avskedas inom televerket för att klara denna operation. Det är en fråga som jag tycker att ni i första hand

skall klara ut inom socialdemokratien, innan ni tillsammans med Ny Demokrati ålägger televerket att föra en viss politik.

Anf. 153 HANS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Först till frågan hur vi står i förhållande till det tidigare beslut som vi har fattat i riksdagen. Jag skulle vilja fråga kommunikationsministern om han anser att det beslut om teletaxorna som vi nu diskuterar är i överensstämmelse med riksdagens tidigare beslut. Riksdagen har nämligen beslutat att man långsiktigt skall minska på spannet mellan affärstaxorna, för att uttrycka det enkelt, och samtalstaxorna, inte att man på en enda gång skall höja taxorna med 140 %. Vi ifrågasätter om beslutet står i överensstämmelse med det av riksdagen tidigare fattade beslutet.

Sedan till frågan om taket skall var 25 % eller 50 % av nettoprisindex, som Mats Odell tar upp här. Utskottet säger, och det sägs i motionen, att detta bör prövas. Det skall kommunikationsministern göra. Jag hoppas att han skall komma tillbaka till riksdagen och tala om vad denna prövning föranleder. Mats Odell vet lika väl som jag att vi inte varit ute efter att taxorna höjs till 70 % av nettoprisindex. Tar man del av vad som har sagts i debatten är det lätt att konstatera detta. Vad vi har varit ute efter är att televerket inte får tolka beslutet så att man på en gång kan höja taxorna för samtalen med 140 %, inte av nettoprisindex utan en reell höjning med 140 %.

Anf. 154 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Vi skall nu titta på det som televerket har kommit in med. Vi skall redovisa det för riksdagen så småningom. Sedan kan Hans Gustafsson i lugn och ro tillsammans med sin riksdagsgrupp gå igenom det och försöka komma fram till vad som långsiktigt är hållbart för att vi skall få en bra telepolitik i Sverige när vi introducerar konkurrens. Det är vad regeringen är i full färd med att göra. Vi håller på med en genomlysning av televerkets hela kostnadsstruktur och försöker komma fram till vad som är rimligt.

Jag vill inte föregripa den analys av televerkets kostnadsstruktur som pågår inom departementet. Jag hoppas att vi, när vi skall redovisa den för utskottet och riksdagen framöver, i lugn och ro och bortkopplat från den populism som det så upphetsat talades om för några månader sedan kan arbeta för att komma fram till vad som är hållbart för att vi skall få en bra teleinfrastruktur över hela landet. Glesbygden skall inte längre subventionera storstäderna, och företagen skall inte längre subventionera hushållen, utan vi skall få en kostnadsanpassad teletaxa.

Anf. 155 HANS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Kommunikationsministern använder sig av ett litet konstigt språkbruk, när han säger att det är populism att vilja se till att hushållen får en rimlig kostnadsutveckling i förhållande till konsumentprisindex. Det är ett ganska rimligt krav. Det är ganska upprörande brutalt att höja taxorna med 140 %, och det är det som vi har reagerat emot, vilket framgår av de debatter som har förts här i kammaren. Det rör sig inte om de 70 procenten, utan om nettoprisindex.

Vi skall med intressa studera de förslag som så småningom framläggas av

kommunikationsministern. Den här debatten har i varje fall klarlagt att det som nu sker inom televerket inte är beroende av dessa sex månader. Jag kan inte tolka kommunikationsministern på annat sätt. Det kan möjligen vara beroende av att man är oroad för den framtida taxesättningen, men inte för de sex månaderna. Därmed borde den diskussionen kunna avföras.

När kommunikationsministern i det skriftliga svaret till mig säger att kostnaderna på grund av taxeändringen är 600 milj. kr. är det inte fråga om 600 milj. kr. på helårsbasis till följd av riksdagens beslut, utan till följd av riksdagens och regeringens beslut. Enligt riksdagens beslut uppgår kostnaderna till 350 milj. kr. under ett helår och 175 milj. kr. under ett halvår. Det var regeringen som fattade beslutet att taxorna skulle fastställas till samma nivå 1992 som de hade 1991. Detta har inte riksdagen begärt, inte ens gjort en antydan om.

Anf. 156 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag känner mig trots allt mer optimistisk nu när jag har resonerat med Hans Gustafsson. Jag hoppas att vi, när utredningen är färdig, får se över detta i lugn och ro och att vi gemensamt kan hitta en hållbar teletaxepolitik för Sverige.

Anf. 157 HANS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Jag har samma förhoppning som kommunikationsministern. Jag kan försäkra honom att vi tittar i lugn och ro på allting. Om kommunikationsministern hade gjort det när det gäller taxefrågan, hade vi inte behövt ha den här diskussionen. I så fall hade inte kommunikationsministern ställt sig bakom förslaget att höja samtalstaxorna med 140 %.

Anf. 158 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag är litet bekymrad över att Hans Gustafsson hela tiden återkommer till de 140 procenten. Det är ett procenttal som inte håller i verkligheten. Man skall ha ett mycket säreget telefonmönster om man som enskild abonnent skulle drabbas av en höjning med 140 %. De utredningar som televerket har levererat till departementet och som är offentliga visar på någonting helt annat än de 140 procenten.

Anf. 159 HANS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Jag har talat om samtalstaxan. Jag har material från televerket, som visar att det i stället för att kosta 10 öre per minut kommer att kosta 22 öre per minut i fortsättningen. Det är en höjning med 120 %. Dessutom slopas uppdelningen i dagens taxesystem med en taxa på förmiddagen och en annan på eftermiddagen. Man kommer att tillämpa dagtaxa hela tiden. Den sammanvägda effekten av detta är en höjning med 140 %.

Anf. 160 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Den här regeringen är mitt i en process med att bolagisera televerket för att framöver introducera en konkurrens, inte bara på företags- sidan där den redan uppenbarat sig utan också på hushållssidan. Detta visar sig bl.a. från motsvarande processer i Amerikas Förenta Stater leda till be-

tydligt lägre kostnader för abonnenterna. Det är den linjen som vi nu driver, och det är därför som vi måste se till att televerket får en kostnadsanpassad taxestruktur.

Anf. 161 HANS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Vi har samma intresse av att taxorna skall vara så låga som möjligt över hela linjen. Också jag är med på att man måste kostnadsanpassa taxorna bättre i förhållande till de olika affärsområdena, fast det bör ske mera långsiktigt än enligt televerkets förslag.

Men var försiktig, Mats Odell, med att tala om hur utvecklingen är i andra länder. Jag har tagit reda på hur det gick i Storbritannien vid en privatisering. Om Mats Odell tar del av förhållandena i Storbritannien, kan han konstatera att den frihet som det svenska statliga televerket i dag ges är långt större än vad den engelska regeringen och det engelska parlamentet ger det engelska privatiserade televerket.

Jag skulle kunna läsa upp redogörelsen om de engelska förhållandena, men vi får kanske anledning att återkomma till dem när vi i fortsättningen skall resonera om taxorna. Det är ingen självklarhet att effekten blir en större frihet, snarare tvärtom.

Anf. 162 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Den här debatten är mycket intressant. Vi skulle säkert kunna hålla på mycket länge med den.

Hans Gustafsson ger ett exempel på hur det är i Storbritannien. Där har man gått en helt annan väg än som varit fallet i USA. Man har i praktiken i privata händer överlämnat ett statligt monopol som har en enorm lönsamhet. I USA har man gjort precis tvärtom. Där har man delat upp det stora bolaget i sju små bolag, som ålagts mycket restriktiva villkor för att kunna konkurrera.

Vi studerar för närvarande genom ett mycket ambitiöst program hur vi i Sverige kan få effektiva och låga kostnader för konsumenterna. Det har nämligen mycket stor betydelse för både de svenska hushållen och företagen att Sverige med sitt perifera läge i Europa har effektiva telekommunikationer. Det är den långsiktiga processen som vi inte skall störa genom att ålägga televerket att inte genomföra en kostnadseffektiv telepolitik.

Anf. 163 HANS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Naturligtvis skall vi tillsammans med kommunikationsministern arbeta för att televerket blir så effektivt och bra som möjligt – det gäller då bl.a. konkurrensen – och där är vi alla överens.

Mats Odell väljer att visa hur det är i USA. Jag väljer att visa hur det är på televerket i England som är privatiserat. Där har man t.o.m. fastställt ett tak för hushållstaxorna. Det är ju precis den fråga som vi har diskuterat mot bakgrund av de väldiga förändringar av taxorna som televerket här nu genomför. Det behövs alltså kanske ett tak för hur den enskildes samtalstaxor skall utvecklas.

Vi kommer med stort intresse att ta del av de förslag som kommunikationsministern senare återkommer med. Vi har inte frångått huvudprincipen

om att det skall ske en kostnadsanpassning. Vi har heller inte frångått taket 70 %. Vad vi däremot inte är med på är att samtalstaxorna höjs så brutalt som det här är fråga om. Jag hoppas att kommunikationsministern inte återkommer med ett sådant förslag.

Prot. 1991/92:69
25 februari 1992

Svar på frågor

Anf. 164 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! För tydlighetens skull vill jag bara säga att just det engelska fallet är ett typexempel på hur man inte skall göra. Att enbart privatisera kan innebära precis samma nackdelar som ett statligt monopol för med sig. Vi vill både avskaffa monopolet och införa en effektiv konkurrens.

Anf. 165 HANS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Vi skall väl inte fortsätta med den här diskussionen. Vi lär få tillfälle att återkomma till denna fråga.

Jag vill dock framhålla att man i England faktiskt dels privatiserat, dels gett televerket där rätt att självt fastställa sina taxor. Men inom den ramen finns flera olika fastställda gränser som man måste rätta sig efter. Vidtagna åtgärder har alltså inte resulterat i den frihet som man trott att man skulle få. Sannolikt är orsaken att man inte vågar ge den friheten. Då skulle företag med monopolställning utnyttja den.

Anf. 166 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! I detta mitt sista inlägg vill jag säga att icke ens den genomreglering av taxesystemet som Hans Gustafsson efterlyser för televerket i Sverige utgör en garanti för att man får ett kostnadseffektivt telesystem.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1991/92:411 om åtgärder mot byggarbetslösheten

Anf. 167 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Erling Bager har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att underlätta för kommunerna att öka mängden reparations- och ombyggnadsarbeten.

Bakgrunden till frågan är att reparations- och ombyggnadsverksamhet är arbetsintensiv verksamhet. Ökade kommunala reparations- och ombyggnadsarbeten skulle därför kunna vara en bra åtgärd mot arbetslösheten i byggbranschen.

Jag håller med frågeställaren om att det vore bra från flera synpunkter om kommunerna ökade sin reparations- och ombyggnadsverksamhet.

Underhåll och ombyggnader av kommunala fastigheter är emellertid kommunernas ansvar, inte statens. Kommunerna kommer därför inte att få några särskilda stimulans- eller räntebidrag för sådan verksamhet.

Det krävs en fast och uthållig finanspolitik för att säkra låg inflation och skapa förutsättningar för lägre räntor. En sådan politik är inte förenlig med nya subventioner till kommunerna. Och låga räntor och låg inflation är viktiga även för kommunernas ekonomi.

Det lönar sig för kommunerna att utföra reparationer och ombyggnader just nu. Kostnaderna för sådan verksamhet har sjunkit jämfört med tidigare och kommer inte att öka under den närmaste tiden. Kommunerna får i dag alltså mer arbete utfört för varje satsad krona.

Insatser lönar sig bra för kommunerna också i den mån de bidrar till att sysselsätta människor som utförsäkrats från arbetslöshetskassan. Kommunerna slipper därmed utgifter för socialbidrag.

Därför är mitt budskap till kommuner och landsting: Sätt i gång underhålls- och ombyggnadsverksamheten nu! Ni vinner inget på att vänta, eftersom staten inte kommer att ge några bidrag.

Anf. 168 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag hade kanske hoppats på något mer positivt, men svaret var i varje fall mycket rakt och entydigt. Några statliga lättnader för kommunerna är inte att vänta. Men problemen kvarstår ju. Många kommuner har problem med sin ekonomi. Det är kärt, och de har bekymmer.

De förslag som kommunalekonomiska kommittén har flaggat med i sitt betänkande skulle för min hemkommun Göteborg mer eller mindre bli en ekonomisk katastrof. De slår också mot sådana satsningar som möjliggör för kommunerna att renovera sina egna fastigheter eller har andra värdefulla effekter.

Jag skulle tro att finansministern funderar litet grand över hur man skall lösa dessa problem, och det är nog värdefullt att så sker. Det är jätteviktigt att man kan få till stånd sådana här arbetsinsatser. Jag hoppas verkligen att finansministern, när kommunalekonomiska kommitténs förslag så småningom skall resultera i en proposition, skall bidra till lösningar som är rättvisa också för storkommunerna, så att det kan skapas en framtidstro när det gäller den kommunala ekonomin.

Anf. 169 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag kan glädja Erling Bager – med anledning av den oro som han visade för kommunalekonomiska kommitténs förslag, som jag vet innebär stora problem för Göteborgs kommun – med att dess förslag inte kommer att genomföras exakt som det är utformat i kommittén. Vi arbetar med förbättringar av detta förslag innan det leder till en proposition.

Ikke desto mindre vill jag upprepa det som jag sade i svaret, nämligen att det nu är lönande för kommunerna att satsa på att utnyttja den lägre prisnivån för reparationer och underhåll genom att sätta i gång reparationsverksamhet som tidigare har varit eftersatt. Man får nu ut mera av de pengar som man har. Därtill har självfallet även kommuner och landsting ett ansvar för sysselsättningsläget inom den egna kommunen.

Några ytterligare pengar just för ombyggnads- och reparationsverksamheten kommer det alltså inte att bli. Det är viktigt för kommunerna att få detta klart för sig. Det har kommit till min kännedom, som det brukar heta, att en del kommuner kanske har hoppats på att det skall komma statliga pengar framöver och har legat och väntat på detta. Det är därför viktigt att få klarlagt att det inte är någon idé att vänta. Har man projekt som behöver åtgär-

das bör man göra det nu, för det är nu som man får det bästa utbytet av de insatta pengarna.

Prot. 1991/92:69
25 februari 1992

Svar på frågor

Anf. 170 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! Det är riktigt att byggkostnaderna har sjunkit med ca 20 % under det senaste halvåret och att det är billigare att starta renoveringsarbeten nu. Men jag återkommer till att ekonomin är bekymmersam för många kommuner och att det därför behöver skapas en framtidsstro på den kommunala ekonomin.

Jag tar tacksamt emot den viktiga signalen att regeringen och finansministern är beredda att se till att kommunalekonomiska kommitténs förslag ändras och att man också i exempelvis min hemkommun Göteborg kan få en framtidsstro på de statliga bidragen och på att den typen av regleringar mellan kommunerna skall genomföras. Jag tror att det här var ett viktigt besked från finansministern. Man kan kanske komma fram till fler beslut och inriktningar för att hjälpa kommunerna.

Jag vill också framhålla att jag efter det att jag ställde min fråga fick statistik från boverket över läget beträffande beviljade lån. Det är glädjande att konstatera att antalet beslut beträffande ombyggnadslån har ökat dramatiskt under slutet av 1991. Det finns nu 69 000 beviljade lån för ROT-åtgärder beträffande lägenheter. Det är tre gånger mer än tidigare, och det är värdefullt för byggnadsarbetarnas sysselsättning.

Anf. 171 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Även jag råkar ha fått detta pressmeddelande i min hand, och det framgår av det att sysselsättningen inom bostadsbyggandet jämfört med förra året t.o.m. väntas öka något i år. Jag håller med Erling Bager om att det är oerhört centralt med framtidsstro – överallt, självfallet inte bara i Göteborgs kommun. Det är helt centralt för möjligheterna att få i gång den svenska ekonomin igen att framhålla det som är bra i den svenska ekonomin.

Om jag skall vara alldeles uppriktig tror jag att det mest centrala för att detta också skall ge effekt i verkligheten är att räntan och inflationen hålls i schack på en låg nivå. Det är primärt en fråga om förtroende för finanspolitiken.

En finanspolitik som skall skapa ett sådant förtroende, så att denna optimism och framtidsstro har någon chans att bli realistisk, kan inte syssla med subventioner till kommunala byggen, ombyggnader eller andra verksamheter. Därför är mitt svar: Det är nödvändigt för att skapa denna framtidsstro, som är viktig, inte minst för att få bukt med arbetslösheten.

Anf. 172 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! Jag delar uppfattningen att den ekonomiska politiken och räntans nivå är grunden. Det är grundläggande att man kan pressa ner räntan och därigenom få fram ett billigare byggande.

Den glädjande statistiken från boverket är positiv. Den kommer att bidra till att många fler kan få arbete med reparationer och ombyggnader. Nu kan ett pressmeddelande av detta slag vara väl optimistiskt. Jag tror ändå att det ligger mycket bakom att så många lån är beviljade.

Det handlar i huvudsak om privata hyresvärdar och kommunala bostadsbolag. För kommunerna och deras fastigheter, skolor och institutionsbyggnader m.m. är det fortfarande besvärligt med ekonomin. Det är positivt att det nu kommer signaler om att den kommunalekonomiska kommitténs förslag kommer att justeras. Det skapar framtidstro, och det tycker jag, i likhet med finansministern, är viktigt.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkanden 1991/92:KU23 och KU24
Skatteutskottets betänkanden 1991/92:SkU14 och SkU15
Justitieutskottets betänkande 1991/92:JuU9
Försvarsutskottets betänkanden 1991/92:FöU7 och FöU8
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1991/92:SfU7

24 § Meddelande om svar på interpellation 1991/92:99

Från statsrådet Beatrice Ask hade inkommit följande skrivelse:

Till riksdagen

Med hänvisning till riksdagsordningen kap. 6:1 får jag meddela att jag på grund av hög arbetsbelastning inte är i tillfälle att besvara Gudrun Schymans ställda interpellation om de planerade nedskärningarna av statsbidraget till komvux inom föreskriven tid.

Jag avser att besvara interpellationen fredagen den 27 mars.
Stockholm den 25 februari 1992

Beatrice Ask

25 § Meddelande om svar på interpellation 1991/92:88

Från justitieminister Gun Hellsvik hade inkommit följande skrivelse:

Till riksdagen

Jag vill anmäla att Alf Wennerfors interpellation 1991/92:88 om bemaningen i polisdistrikten m.m. inte kommer att besvaras inom föreskriven tid på grund av interpellantens förhinder att ta emot svaret. Jag har kommit överens med Alf Wennerfors om att besvara denna interpellation den 27 februari 1992.

Stockholm den 25 februari 1992

Gun Hellsvik

Från justitieminister Gun Hellsvik hade inkommit följande skrivelse:

Till riksdagen

Jag vill anmäla att Margareta Viklunds interpellation 1991/92:95 om rasistiska organisationer och Hans Göran Francks interpellation 1991/92:97 om åtgärder mot rasism och främlingsfientlighet inte kommer att besvaras inom föreskriven tid på grund av Hans Göran Francks förhinder att ta emot svaret. Interpellationerna 95 och 97 kommer att besvaras i ett sammanhang. Jag har kommit överens med interpellanterna om att besvara dessa interpellationer den 12 mars 1992.

Stockholm den 25 februari 1992

Gun Hellsvik

27 § Meddelande om svar på interpellation 1991/92:103

Från statsrådet Reidunn Laurén hade inkommit följande skrivelse:

Till riksdagen

Jag vill anmäla att Hans Göran Francks interpellation 1991/92:103 om hyreslagsskommitténs förslag till ny hyreslag, m.m. inte kommer att besvaras inom föreskriven tid på grund av interpellantens förhinder att ta emot svaret. Jag har kommit överens med Hans Göran Franck om att besvara denna interpellation den 19 mars 1992.

Stockholm den 25 februari 1992

Reidunn Laurén

28 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositionerna

1991/92:75 Lärarutbildning m.m.

1991/92:87 Reserabatter för studerande m.m.

1991/92:94 Ändrat huvudmannaskap för särskolan och särvox m.m.

1991/92:97 Främjande av biobränsleanvändningen

1991/92:99 Vissa anslagsfrågor för budgetåret 1992/93 samt om ändringar i den statliga organisationen på kärnavfallsområdet

1991/92:101 Värnpliktsutbildning

1991/92:102 Totalförsvarets utveckling till och med budgetåret 1996/97 samt anslag för budgetåret 1992/93

1991/92:124 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder för ungdomar under 25 år

1991/92:149 Avskaffande av delpensionsförsäkringen m.m.

29 § Anmälan om fråga

Anmäldes att följande fråga framställdes

den 24 februari

1991/92:427 av *Bertil Danielsson (m)* till statsrådet Alf Svensson om reningsanläggningar som bundet bistånd till de baltiska staterna:

De tre baltiska länderna har stora problem med miljöförstöringen. I många fall sker utsläpp av skadliga ämnen till luft, mark och vatten utan föregående rening. De ekonomiska resurserna för dessa länder att själva komma till rätta med problemen är otillräckliga.

Svenska företag har på reningsteknikområdet uppnått hög kompetens med systemlösningar som ligger väl framme även internationellt.

Vilka åtgärder är regeringen beredd att medverka till för att svenska företag inom ramen för bundet bistånd skall kunna få i uppdrag att bygga reningsanläggningar i Baltikum?

30 § Kammaren åtskildes kl. 19.09.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. ajourneringen kl. 16.33 och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Karlsson

Tisdagen den 25 februari

Anmälan om ny ordförande i arbetsmarknadsutskottet	1
1 § Justering av protokoll.	1
2 § Svar på fråga 1991/92:413 om Waldorfskolorna	1
Statsrådet Beatrice Ask (m)	
Berit Löfstedt (s)	
3 § Svar på fråga 1991/92:417 om nordiska frågor i läroplanskommittén	3
Statsrådet Beatrice Ask (m)	
Berit Oscarsson (s)	
4 § Svar på fråga 1991/92:400 om konventioner gällande vårdnad om barn	5
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Marianne Jönsson (c)	
5 § Svar på frågorna 1991/92:412 och 425 om sanktionerna mot Sydafrika	8
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Hans Göran Franck (s)	
Karl-Göran Biörsmark (fp)	
6 § Svar på fråga 1991/92:419 om Östersjösamarbetet	12
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Mats Hellström (s)	
7 § Svar på fråga 1991/92:396 om möjlighet för alla att ta in svenska TV-sändningar	15
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
Hans Dau (m)	
8 § Svar på fråga 1991/92:393 om regionalpolitiska medel till upprustning av kommunala VA-nät	17
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Gunnar Thollander (s)	
9 § Svar på fråga 1991/92:420 om arbetsmarknadsinsatser för ungdomar	18
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Ingela Thalén (s)	
10 § Svar på fråga 1991/92:424 om arbetsmarknadsinsatser för handikappade	22
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Björn Samuelson (v)	
11 § Svar på fråga 1991/92:415 om den tillfälliga föräldraförsäkringen	23
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Charlotte Branting (fp)	
12 § Svar på frågorna 1991/92:385, 395, 397, 398 och 406 om åtgärder mot väpnade rån, m.m.	25

	Justitieminister Gun Hellsvik (m)	
	Rune Backlund (c)	
	Hans Dau (m)	
	Göthe Knutson (m)	
	Göran Magnusson (s)	
	Sigge Godin (fp)	
13 §	Svar på fråga 1991/92:391 om brottslingar som överlämnas till slutna psykiatrisk vård	36
	Justitieminister Gun Hellsvik (m)	
	Birgit Henriksson (m)	
14 §	Svar på fråga 1991/92:382 om brott mot de mänskliga rättigheterna	38
	Statsrådet Alf Svensson (kds)	
	Margareta Viklund (kds)	
15 §	Svar på fråga 1991/92:410 om svenskt bidrag till återuppbyggnadsarbete i Eritrea	41
	Statsrådet Alf Svensson (kds)	
	Eva Johansson (s)	
	Ajournering	44
	Återupptagna förhandlingar	44
16 §	Svar på fråga 1991/92:404 om konkurrensen vid infrastrukturupphandlingen	44
	Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
	Sten-Ove Sundström (s)	
17 §	Svar på fråga 1991/92:408 om nedskärningarna inom vägverket	47
	Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
	Monica Öhman (s)	
18 §	Svar på fråga 1991/92:418 om Arlandabanan	50
	Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
	Ines Uusmann (s)	
19 §	Svar på fråga 1991/92:421 om uttalande om delpensionen	52
	Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
	Ingela Thalén (s)	
20 §	Svar på fråga 1991/92:422 om planerat tunnelbygge genom Hallandsåsen	54
	Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
	Ingegerd Sahlström (s)	
21 §	Svar på fråga 1991/92:423 om televerkets investeringar	56
	Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
	Hans Gustafsson (s)	
22 §	Svar på fråga 1991/92:411 om åtgärder mot byggarbetslösheten	61
	Finansminister Anne Wibble (fp)	
	Erling Bager (fp)	
23 §	Förnyad bordläggning	64
24 §	Meddelande om svar på interpellation 1991/92:99	64
25 §	Meddelande om svar på interpellation 1991/92:88	64
26 §	Meddelande om svar på interpellationerna 1991/92:95 och 97	65
27 §	Meddelande om svar på interpellation 1991/92:103	65

28 § Bordläggning	65	Prot. 1991/92:69
29 § Anmälan om fråga		25 februari 1992
1991/92:427 av Bertil Danielsson (m) om reningsanläggningar		
som bundet bistånd till de baltiska staterna	66	

